

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Ühiskonnateaduste instituut
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava

Priit Pokk

**Multimodaalne vestluse juhtimine: ajakirjaniku silma- ja kulmuliigutused
saadetes "Kahekõne" ja "Välisilm"**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Eva Ingerpuu-Rümmel, MA

Tartu 2015

SISUKORD

Sissejuhatus	4
1. Teoreetilised lähtekohad	7
1.1 Olulised mõisted multimodaalse suhtluse uurimisel	7
1.2 Kehaliigutused ning pilk	8
1.3 Telesaated ning intervjuerimine.....	11
1.4 MDA Eestis.....	12
1.5 Uurimisküsimused	13
2. Metoodika.....	14
2.1 Transkriptsioon	14
2.2 Analüüsi lähtepunktid.....	15
2.2.1 Uurimustöö analüüsisiosas kasutatavate mõistete seletused.....	15
2.3 Intervjuude valimise põhimõtted	16
3. Analüüs, tulemused	19
3.1 Saate formaatide kirjeldused.....	19
3.1.1 Saate "Kahekõne" stuudiokujundus ja formaat	19
3.1.2 Saate "Välisilm" stuudiokujundus ja formaat.....	20
3.2 Indrek Treufeldti intervjuu Margus Leivoga saates "Kahekõne"	20
3.2.1 Silmade pilgutamine	20
3.2.1.1 Saatejuht ei pilguta silmi	20
3.2.1.2 Saatejuht pilgutab korra.....	23
3.2.1.3 Saatejuht pilgutab mitu korda.....	24
3.2.2 Pilgu suund	25
3.2.3 Kulmude asend ning kulmude ja silmade liikumine	28
3.3 Indrek Treufeldti intervjuu Maris Lauriga saates "Kahekõne"	31
3.3.1 Silmade pilgutamine	31
3.3.1.1 Saatejuht pilgutab ühe korra	31
3.3.1.2 Saatejuht pilgutab mitu korda.....	32
3.3.2 Pilgu suund	32
3.3.3 Kulmude asend ning kulmude ja silmade liikumine	34
3.4 Tarmo Maibergi intervjuu Peeter Ivaskiga saates "Välisilm"	39
3.4.1 Silmade pilgutamine	39
3.4.1.1 Saatejuht pilgutab ühe korra	39
3.4.2 Pilgu suund	40
3.4.3 Kulmude asend ning kulmude ja silmade liikumine	43
3.5 Tarmo Maibergi intervjuu Viljar Lubiga saates "Välisilm"	47
3.5.1 Silmade pilgutamine	47
3.5.1.1 Saatejuht pilgutab ühe korra	47
3.5.1.2 Saatejuht pilgutab mitu korda.....	48
3.5.2 Pilgu suund	48
3.5.3 Kulmude asend ning kulmude ja silmade liikumine	53
3.6 Võrdlev analüüs	57
3.6.1 "Kahekõne" saatelõikude võrdlev analüüs	57
3.6.2 "Välisilm" võrdlev analüüs.....	58

3.6.3 "Kahekõne" ja "Välisilm" omavaheline võrdlus	59
4. Järeldused.....	61
4.1 Diskussioon.....	61
4.2 Edasine uurimine.....	62
5. Kokkuvõte	63
5.1 Summary	64
6. Kasutatud kirjandus.....	65
7. Lisad.....	71
7.1 Transkriptsioonis kasutatavad märgid	71
7.2 Transkriptsioon "Kahekõne" intervjuust Margus Leivoga.....	72
7.3 Transkriptsioon "Kahekõne" intervjuust Maris Lauriga.....	91
7.4 Transkriptsioon "Välisilm" intervjuust Peeter Ivaskiga.....	110
7.5 Transkriptsioon "Välisilm" intervjuust Viljar Lubiga	125

Sissejuhatus

Ajakirjaniku üheks tavapärasemaks ja peamiseks töömeetodiks on intervjuerimine ehk vahetu informatsiooni kogumine teise isiku käest mingi teema mõtestamiseks. Teleintervjuu puhul on võimalik heita pilk ajakirjanikule, kui ta parajasti intervjuerija rolli täidab: mida ajakirjanik teeb ja kuidas ta seda teeb. Tänu teleintervjuu audiovisuaalsele esitusele on võimalik ajakirjaniku tegevuse kohta koguda informatsiooni lisaks tema küsimustele või vahepealsetele kommentaaridele ka tema muude suhtlustegevuste kohta ning selle põhjal järeldusi teha.

Teleintervjuudel on kindel raamistik: kohtumispaik, teema ning toimumisaeg on ette määratud. Otseintervjuu puhul pole kummalgi osapoolel, nii intervjueritaval kui ka intervjuerijal palju ruumi eksimusteks. Kindla ajapiiranguga intervjuu puhul on ka oht, et kui teemad saavad kiiremini otsa, kui arvestati, siis aeg tuleb igal juhul kuidagi täis venitada. Võib juhtuda ka vastupidist, kus ajakirjanik tahaks veel juurde uurida, kuid aeg on otsa saanud.

Intervjuerimisel on olulisel kohal sõnaline väljendus: milliseid küsimusi küsida ning kuidas küsimusi kasutada (mis järjekorras, milline on täpne sõnastus). Intervjuerimisoskuse juurde võiks kuuluda ka lisaks oskus oma kehaliigutusi ja häält kasutada nii, et need toetaksid vestluse juhtimist. Suhtlustegevuste (nii verbaalse kui mitteverbaalse) koostööl väljendab intervjuerija enda kavatsusi ning suunab intervjueritavat vastuseid andma. Edukas intervjuerija võiks olla nii-öelda osav kõnesepp kui ka osata kontrollida oma kehaliigutusi ja -asendeid sellisel viisil, et ta saavutaks intervjuule seatud eesmärgid.

Silmast silma vestlusel on lisaks muudele liigutustele olulisel kohal just silmad ning nende tegevus, kuna need on kontaktiallikad - pilgu suund ja suuna muutmine võivad anda märku kuulamisest või sellest, kellele kõne on mõeldud. Seetõttu tahangi uurida lähemalt, millist rolli mängivad silmad intervjuu juhtimisel ning kuidas neid kasutatakse koostöös teiste semiootiliste

ressurssidega (kehaliigutuste ja sõnalise väljendusega) (vt 1.1). Teleintervjuud on selleks sobiv vahend, kuna lisaks tekstile on võimalik (enamasti) jälgida ka pildilist keelt.

Valisin uurimismaterjaliks ETV saated "Kahekõne" ning "Välisilm". Saated on valitud lähtuvalt sellest, et nad sisaldavad tüüpilisi näited uurivast teleintervjuust, kus kõneldakse ühiskonnas olulistel teemadel. Mõlemas saates on võimalik jälgida samaaegselt sõnalise väljendusega ka muid hääle väljendusvõimalusi (nt kõne tempot, tugevust, pause) ning kehaliigutusi ja -asendeid (sh silmade ja kulmude kasutamist). Saates "Kahekõne" - nagu nimigi ütleb - kõnelevad kaks inimest valitud teemadel. Saade on olnud eetris alates 2009. aasta sügisest ning seda on juhtinud nii Indrek Treufeldt kui ka Priit Kuusk (Jussila 2009). Uurimistöö materjaliks valitud hooajal - 2014/2015 telehooajal - juhib saadet Indrek Treufeldt. Olen valinud analüüsimiseks kaks saatelõiku erinevatest "Kahekõne" saadetest. Saate koduleht tutvustab saadet järgnevalt: *"Kahekõne ei saa katkeda, muidu muutub see monoloogiks. Mida? Kes? Miks? Kuidas edasi? Nendele küsimustele leiame vastused "Kahekõnes"* (ERR 2015a).

Erinevalt "Kahekõnest" pole teises valitud saates ehk "Välisilmas" stuudiointervjuu ainuke saateosa. Lisaks stuudiointervjuule koosnevad saated erinevatest videolõikudest: näiteks videolõik koos taustaks loetava tekstiga, varem salvestatud intervjuud või saateosa teemaga seotud inimeste esinemised (nt poliitikute kõned). Saate koduleht tutvustab saadet järgnevalt: *"Välisilm on ainus telesaade Eestis, mis järjepidevalt kajastab maailmas toimuvat ja meie oma riigi välispoliitikat. Nii pildi kui sisu poolest on Välisilm uudistesaadete laiendus, täpsemalt selle analüüsiv ja kommenteeriv osa. Saates kasutatakse rohkelt rahvusvahelist telepilti aga ka ETV enda kogutud materjale maailma eri paigust. Eesti välispoliitikat kommenteerivad meie välispoliitilisse eliiti kuuluvad diplomaadid ja riigiametnikud"* (ERR 2015b). Uurimismaterjaliks valitud hooajal - 2014/2015 - juhivad saadet sõltuvalt nädalast kas Aarne Rannamäe, Peeter Kaldre, Astrid Kannel või Tarmo Maiberg (ERR 2015b). Uurimistöös kasutasin kahte Tarmo Maibergi juhivat saadet.

Uurimistööd viisin läbi kasutades multimodaalse diskursuse analüüsi, et uurida silmade ja kulmude kasutamise tähendusi ajakirjanduslikus intervjuus ning seoseid teiste semiootiliste ressursside (peamiselt kehaliigutused- ja asendid, sõnad, hääle väljendusvõimalused) kasutamisega. Selleks transkribeerisin kokku neli intervjuud saadetest "Kahekõne" ja "Välisilm". Ma kategoriseerisin silmade ja kulmude liigutused ning tõlgendasin ja analüüsisin neid lähtudes multimodaalse suhtluse analüüsi aluspõhimõtetest (vt peatükk 1.1).

1. Teoreetilised lähtekohad

Allolev peatükk esitab ülevaate sellest, mis on multimodaalse diskursuse analüüs (MDA), milliseid võimalusi pakub see inimestevahelise suhtluse uurimiseks, mida on teadlased juba uurinud ning kuidas on MDA-d uuritud Eesti kontekstis. Lisaks mõtestan lahti olulisemad mõisted (*semiootiline ressurss* ning *märk*). Lähtudes töö eripärast käsitlen ka teleajakirjanduse ning intervjuerimise lähtekohti.

1.1 Olulised mõisted multimodaalse suhtluse uurimisel

Multimodaalse diskursuse analüüs on paradigma, mis uurib erinevate ressursside (näiteks inimkeel, pildid, teaduslikud sümbolid, žestid, tegevused, muusika ning heli) kooskasutamist suhtlemises (O'Halloran 2011:1). MDA keskendub mikro-interaktsioonidele (Bezemer ja Jewitt 2010: 180-197). Multimodaalset diskursuse analüüsi on võimalik kasutada paljude erinevate valdkondade uurimistöodes: antropoloogias, psühholoogias, sotsioloogias, keeleteadustes, meediauuringutes, semiootikas jne (Ingerpuu-Rümmel 2014). Näiteks on MDA-d kasutades uurinud kujutisi Oyebode ja Unuboah (2013) (HIV/AIDSi postreid Nigeerias); Jing, Yanli ja Lan (2014) on kasutanud sama lähenemist ingliskeelsete trükitud toidureklaamide analüüsimisel; käežestide võnkumist on uurinud Yingen ja Quek (2006) ning Norris (2011) on tundnud huvi, millised on osutavate ehk deiktiliste žestide seosed verbaalse kommunikatsiooniga.

Gunther Kress (2010: 22) tõlgendab multimodaalsust kui erinevate mooduste (*modes*) kasutamist representatsioonidena. Representatsioon keskendub Kressi (2010: 49) kohaselt minu huvile minu seotuses maailmaga ja minu soovile anda materiaalne vorm minu tähendustele selle maailma kohta. Mooduste (tõlge Ingerpuu-Rümmel 2014) all mõistab Kress (2010: 79, 84, 87) semiootilisi ressursse, mis on sotsiaalselt kujundatud ning kultuuriliselt loodud tähenduste loomiseks: näiteks kujutised, kirjutamine, muusika, žestid, kõne jne. Moodused on igäiks

väljavalitud lähtudes nende kommunikatiivsest potentsiaalist (valitakse parim moodus oma sõnumi edasi andmiseks).

Lisaks mõistele *moodused* kasutatakse multimodaalse diskursuse analüüsis veel mõistet semiootiline ressurss: need on kõik tegevused ja esemed, mida kasutame kommunikeerimiseks, mida saab toota nii füsioloogiliselt (hääl, lihastega) kui ka tehnoloogilist (paberi, pastakaga). Semiootilistel ressurssidel on tähendamise potentsiaal (*meaning potential*), mis vastavalt kontekstile realiseeritakse. Need tähendused võivad tuleneda nii varasematest ressursi kasutamistest kui ka kasutusvõimalustest. Oluline on siinkohal märkida, et semiootiliste ressursside kasutamisel loodavad märgid annavad võimalusi erinevateks tõlgendusteks. Semiootiliste ressursside alla lähevad sealjuures ka kõige tavapärasemad tegevused - näiteks sisaldab inimese kõnnak endas informatsiooni (Van Leeuwen 2005: 3, 285). Selle töö puhul eelistan mõistet *semiootilised ressurssid* mõistele *moodus*, kuna esimene neist on üldisem kategooria.

Semiootika üheks peamiseks vaadeldavaks ühikuks võib pidada märke. Kressi (2010: 54) järgi on märgid vormi ja tähenduse sulam. Märgid aitavad väljendada märgilooja huvisid. Märgid tekivad semiootilistest ressurssidest kasutamisel sõnumi edastamise eesmärgil (Kress 2010: 54, 181). Näiteks võib kulmude kortsutamist kasutada suhtluses märgina, et näidata rahulolematust või kasutada punast värvi keelava märgina (Van Leeuwen 2005: 285). Märgid, mida antud töös lähemalt uurin on näiteks silmade kissitamine, silmade pilgutamine, kulmude tõstmine.

1.2 Kehaliigutused ning pilk

Kehaliigutused ja -asendid (sh silmade tegevus) võivad anda aimu inimese kavatsustest ja suhtumistest. Eristada võib nii tavapäraseid (tahtmatud, paratamatud liigutused - näiteks silmade pilgutamine, hingamisel rindkere liigutamine) kui ekspressiivseid liigutusi (žestid ehk tahtlikult teostatud liigutused - näiteks käega lehvitamine hüvastijätu puhul) (Kendon 2004:1, 8).

Erinevates kultuuriruumides võivad ühed ja samad kehaliigutused kanda erinevaid tähendusi. Kui pea raputamist vasakule-paremale mõistame üldiselt ei-ütlemissena või mittenõustumisena, siis Bulgaarias tähendab see vastupidist - ehk nõustumist (Ting-Toomey 2012:124). Pilgu kasutamist erinevates kultuurides võrdles Hattori (1987). Ta tõi välja, et jaapanlased kasutavad silmsidet omavahelises suhtluses minimaalselt ning vastanduvad nii ameeriklastele, kelle jaoks on silmside oluline osa vestlusest ning silmast silma suhtluses on selle puudumine tavatu. Sellest tingituna võib mõlema kultuuri vahelises suhtluses tekkida arusaamatusi, kuna jaapanlaste jaoks on viisakas omavahel kõneldes üksteisele silma mitte vaadata, kuid ameeriklaste jaoks tähendab see ebaviisakat suhtumist.

Tabel 1: Kehaliigutuste klassifitseerimine (Poggi 2001: 3)

Kehaosad		Moodusekeskne kommunikatsioonisüsteem		
Pea		Pealiigutused		
Nägu	Laup	Laubaliigutused		
	Kulmud Silmalaud Silmad	Pilk		
	Nina	Nina krimpsutamine (<i>nose curlings</i>) Ninasõõrmete laienemine (<i>nostril dilation</i>)		
	Suu	Lõug Huuled Hambad	Foneem	Sõnad Prosoodia Intonatsioon
		Keel Häälepaelad Pehme suulagi (<i>velum</i>)	Viseem (<i>viseme</i>)	Sõnad Grimassid Naeratus Naer
Käed	Õlad Käed Labakäed	Žestid		

Keha	Kehatüvi Jalad	Liigutused Asendid Ruumiline asukoht
------	-------------------	--

Tabelis 1 on välja toodud Poggi (2001) kehaliigutuste ja -asendite klassifitseerimine. Erinevatele kehaosadele vastavad tema enda spetsiifilised kommunikatsioonisüsteemid ehk erinevatel kehaosadel on olemas nendele iseloomulikud kehaliigutused. Sarnast jaotust kasutan ka oma transkriptsioonis ning analüüsis. Neist põhirõhk läheb silmadele ja kulmudele, kuid samas pean oluliseks ära märkida pealiigutused, suuliigutused (nii välised kui häälelised), käeliigutused, kehaliigutused ja -asendid ning kui leidub, siis ka nina- ja laubaliigutusi.

Silmade kasutamist ja pilgu liikumist uuritakse erinevates valdkondades. Näiteks on kunstis uuritud pilgude kasutamist klassikalistel maalidel (Benvenuto 2013) ning pilgu liikumist maale vaadates, et mõista seda, millist loogikat kasutame piltide vaatamisel (Latif, Gehmacher, Castelhana, Munhall 2014). Veel nähakse inimese pilgu ja selle liigutamist abivahendina tehnoloogia kasutamisel: liikumispuudega inimesed saavad pilgu abil juhtida nii arvutit (Maughan 2007) kui ka ratastooli (Thomson 2014). Sarnaselt analüüsis Manu Kumar (2007) oma doktoritöös erinevaid funktsioone arvutiga suhtlemisel kasutades silma jälgimise tehnoloogiat (*eye tracking technology*). Sealjuures leiab ta, et sama tehnoloogia võimaldab muuta arvutid mugavamaks ja turvalisemaks ka tavakasutajate jaoks (nt silma tuvastamine kui parool). Silma jälgimise tehnoloogia (*eye tracking technology*) aitab kaasa veel näiteks silmavähi ravi kvaliteedi parandamisele (Via jt 2015).

Silmade pilgutamine kuulub inimese loomupäraste liigutuste juurde, seetõttu on raske eristada, milliseid pilgutusi kasutab inimene oma füsioloogiliste eripärade tõttu ning millised liigutused (või tegemata liigutused) kannavad sõnumeid. Seetõttu üritan välja tuua neid silmade pilgutusi, mis eristuvad tavapärasest ning millel võib olla kommunikatiivne tähendus. Inimene pilgutab puhkamise ajal keskmiselt 17 korda, vestluse ajal 26 korda ning raamatut lugedes 4,5 korda

minutis (Bentivoglio jt. 1997: 1028). Seega vestluse käigus on tavaline pilgutada iga paari sekundi järel.

1.3 Telesaated ning intervjuerimine

Intervjuerimisel on erinevalt tavavestlusest paika pandud rollid, kus üks pool on küsija (intervjuerija) ning teine pool vastaja (intervjueritav). Intervjuerijal on seega kontroll selle üle, mis teemade üle arutletakse. Intervjueritav kontrollib seejuures ka seda, kuidas ning mis vormis vestlus läbi viiakse. Intervjuerimine ning küsimuste esitamine on ajakirjanduslik ressurss, vahend informatsiooni kogumiseks, mille põhjal toodetakse materjali uudise loomiseks (Clayman 2009). Ajakirjanduslike küsimusi uurisid näiteks Eriksson (2011): kuidas ajakirjanikud kasutavad poliitilistel pressikonverentsidel täiendavaid küsimusi; ning Lukin (2012), kes analüüsis küsimuste tüüpe, mida kasutati Austraalia televisioonis Iraagi sõja kajastamiseks, et näidata uudiste kallutatust.

Teleintervjuudel võib eristada nelja tüüpi žanre: korrespondentidega intervjuud (raporteerib ning kommenteerib); intervjuud tavaliste inimestega, kes on sattunud sündmuste keskmesse (pealt nägemine, reaktsioonid); intervjuu eksperdiga, kes informeerib ning mõtestab lahti olukorda ning neljandaks intervjuu teema osapoolega, kes vastutab ühel või teisel määral teemavaldkonna üle (Montgomery 2008:1-2). Töös kasutan neist kahte viimast: ekspert- ja osapooleintervjuud ehk konfliktintervjuu. Konfliktid seisnevad selles, et külaline peab oma osapoolt (siin töös Viljar Lubi oma ministriumini, Maris Lauri veel lisaks oma uut erakonda) teatud määral kaitsma ehk saatejuhi ja saatekülalilise vahel toimub vastandumine.

Teleintervjuude puhul on veel uuritud, kuidas otseintervjuude puhul toimib operaatorite ja saate produtsentide vaheline suhtlus (Broth 2004); kuidas poliitilistes intervjuudes määratletakse sotsiaalsed praktikad, mille alusel intervjuu osapooled ennast positsioneerivad (Piirainen-Marsh

& Jauni 2012); kuidas teleintervjuudes kavandatakse kavaväliseid küsimusi intervjuu elavdamiseks (Lundell 2009).

Koutsomborgera ja Papageorgiou (2011: 271) uurisid žestide kasutamist silmast silma toimuvates teleintervjuudes ja leidsid, et žestid ja sõnaline informatsioon küll võivad mõnikord üksteist korrata, kuid enamasti täiendavad käeliigutused öeldu sisu. Nii on kehaliigutuste- ja asendite (sh silmade ja kulmude kasutamine) uurimine oluline multimodaalses teleintervjuus loodavate tähenduste terviklikumaks mõistmiseks.

Mõned uurijad on teleintervjuude analüüsimisel pööranud tähelepanu just silmade kasutamisele. Näiteks Ekström (2012) uuris, kuidas poliitikud kasutasid teleintervjuudes pilku ja pilgu suunda koos teiste semiootiliste ressurssidega küsimustele vastates. Cienki ja Giansante (2014) leidsid, et nii-öelda populistlikud poliitikud vaatavad lisaks muudele tunnustele suhtlemise ajal tunduvalt rohkem otse kaamerasse, et sellega väljendada vestlemist televaatajaga, mitte intervjuuerijaga.

1.4 MDA Eestis

Eestis on multimodaalse diskursuse analüüsi üheks uurimisvaldkonnaks on olnud haridus ja pedagoogika: multimodaalse suhtluse kasulikkusest keeleõppes on kirjutanud Silvi Tenjes (2014); Krista Mihkels (2013) analüüsis õpetaja multimodaalse käitumise omapärasid eesti keele algkoolitundides ning võrdles seal toimuvat suhtlust argivestlusega. Eva Ingerpuu-Rümmel uuris keeleõppe loengu ajal õpilaste poolt edastatud multimodaalseid sõnumeid (2012) ning verbaalse väljenduse ja žestide kasutamist tähenduste loomisel (2015). Ingrid Rummo (2014) on uurinud, kuidas suhelda Patau sündroomiga isikutega (Patau sündroomiga inimesed on kaotanud osaliselt võime rääkida). Lisaks on Jokinen koostöös Hurtigiga (Jokinen ja Hurtig 2006) võrrelnud arvuti multimodaalse juhtimise kasutaja ootusi ja kogemusi. Eestis tegutseb alates 2009. aastast Tartu Ülikoolis ka multimodaalse uurimise grupp ehk MUSU (MUSU kodulehekülj 2015).

Ajakirjanduslikus kontekstis on Eestis semiootilisi ressursse uurinud Kaja Koort (2014) oma bakalaureusetöös "Ajakirjaniku küsimuste funktsioonid telesaate "Välisilm" näitel". Silmade ja kulmude kasutamist ajakirjandusliku intervjuu ajal pole siiani Eestis uuritud. Minu töö annab võimaluse teha selles valdkonnas algust.

1.5 Uurimisküsimused

Minu töö eesmärgiks on uurida, kuidas kasutab ajakirjanik intervjuu käigus silmi ja kulme vestluse juhtimisel. Eestis ei ole siiani silmade ja kulmude tegevust teleintervjuus multimodaalse diskursuse analüüsi abil uuritud. Uurimistöös kasutatav lähenemine aitab esile tuua silmade ja kulmude kasutamise viise spetsiifilises suhtlusolukorras - telesaate uurivas intervjuus. Minu töö ei püüa hinnata ajakirjaniku suhtlustegevuse efektiivsust, mis võib olla mõne järgneva uurimistöö eesmärgiks. Sellest tulenevalt on minu uurimisküsimused järgnevad:

1. Millised on ajakirjaniku silmade ja kulmude kasutamise võimalused vestluse juhtimisel televisiooni otsesaates? Millistel eesmärkidel kasutavad ajakirjanikud silmi ja kulme vestluse juhtimisel?
2. Kuidas on seotud ajakirjaniku silmade ja kulmude kasutamine teiste semiootiliste ressursside kasutamisega? Milliste teiste semiootiliste ressurssidega kasutavad ajakirjanikud silmi ja kulme samaaegselt?
3. Milliseid erinevusi ja sarnasusi võib leida mõlema saatejuhi silmade ja kulmude kasutamisel?
4. Kuidas mõjutab intervjuutüüp (ekspert- ja konfliktintervjuu) silmade ja kulmude kasutamist?

2. Metoodika

2.1 Transkriptsioon

Analüüsi jaoks transkribeerisin nelja intervjuud, kahte "Kahekõne" ja kahte "Välisilma" intervjuud. Transkriptsiooni tähiste kasutamisel võtsin eeskuju Jeffersonist (2004), millesse tegin muudatused seoses uurimistöö vajadustega ning multimodaalsel transkribeerimisel kasutasin Ingerpuu-Rümmeli (2014) tabel-transkriptsiooni vestlussaate transkribeerimiseks.

Transkriptsioonis kirjeldan saates osalejate sõnalised väljendused, hääle väljendusvõimalused (sealjuures rõhutamisest, kõne tempo muutumine, häälekõrguse muutumine ning muud hääliitsused) ning kehaliigutused ja -asendid. Kehaliigutusi ja -asendeid kirjeldan eraldi lahtis ning nende visuaalseks (kuid staatiliseks) esitamiseks olen lisanud ka kuvatõmmised. Iga uus rida on tingitud kaadrivahetusest saates (sh graafika ilmumistest) või kaadri dünaamika muutusest: panoraamvõtte puhul olen lisanud kuvatõmmise, kui nähtavate osalejate arv muutub (kahe osaleja asemel üks, ühe asemel kaks või siis ühe osaleja asendumine teisega) või kaameranurk muutub (alt üles, ülevalt alla vaatenurk). Kaadrivahetused on tähistatud järjekorranumbriga ning transkriptsioonile viitamiseks kasutasingi neid samu järjekorranumbreid.

Transkriptsioonis esitan mõlema saates osaleja, nii saatejuhi (Indrek Treufeldti ja Tarmo Maibergi) kui saatekülalise (Margus Leivo, Maris Lauri, Peeter Ivask, Viljar Lubi) suhtlustegevused. Kehaliigutustest- ja asenditest kirjeldasin neid, mida saan käsitleda kui kommunikatiivseid liigutusi ja asendeid (st tähendust loovaid tegevusi). Näiteks ei kirjelda ma neid silmapilgutusi, mis tunduvad tavalised ehk toimuvad tavapärasel tempos (vt 1.2).

2.2 Analüüsi lähtepunktid

Transkriptsioonist otsisin välja silmade või kulmudega seotud liigutused. Seejärel kategoreerisin need kolmeks:

1. silmade pilgutamine
2. pilgu suund
3. kulmude asend ning kulmude ja silmade liikumine

Kategoriseerimisega üritasin leida sarnaste suhtlustegevuste kordumist. Samaaegselt silmade ja kulmude kasutamisega vaatlesin kõnet ning teisi kehaliigutusi- ja asendeid. Lähtudes neist aspektidest üritasin leida kõige tõenäolisema järelduse märkide mõistmiseks. Analüüsis on kõigepealt toodud välja tsitaat, seejärel kehaliigutuste- ja asendite kirjeldus ning seejärel nende analüüs.

2.2.1 Uurimustöö analüüsisosas kasutatavate mõistete seletused

Transkriptsiooni kirjelduse ja analüüsisosa ühtlustamiseks seletasin lahti mõisted, mida kasutan. Mõistetele on tehtud omapoolsed tõlgendused, välja arvatud kolme mõiste puhul (pilk, provokatsioon ning tonaalsus). Nende kolme mõiste selgitamiseks kasutasin Eesti Keele Instituudi portaali seletavat sõnaraamatut.

Kehaliigutused - käte, jalgade, pea ning muude kehaosadega tehtavad liigutused, näiteks noogutamine, õlgade kehitamine.

Kinnistunud või terav pilk - pilk, mis seisab pikemalt aega paigal kas objektil või isikul, sealjuures minimaalselt pilgutades. Terava pilgu ajal on silmad kinnisemad (kissitavad).

Mujale vaatamine - pilgu kõrvalepõikamine üldisest fookuspunktist. Võib kaasneda ka toetav pealiigutus (vaatab alla ning samal ajal viib ka lõua allapoole). Mujale vaatamine viitab, et pilk jõuab hiljem tagasi algpunkti juurde.

Pilk - kellelegi, millelegi suunatud silmavaade, vaatamisviis või silmade ilme (EKI 2015a).

Pilgu hoidmine - silmside hoidmine.

Pilgu suund - suund, kuhu silmad on fokuseeritud.

Provokatsioon - väljakutse, provotseeriv tegevus (EKI 2015b).

Provokatiivne küsimus - väljakutsuv, vastuoluline küsimus, mille eesmärgiks on intervjuueeritavat mugavustsoonist välja tuua ning saada aus vastus.

Rändav pilk - pilk, mis liigub sihitult ruumis ringi.

Suhtlustegevus - semiootiliste ressursside kasutamine informatsiooni andmiseks.

Saates osalejad - analüüsi käigus on mõeldud siin saatejuhti ja saatekülalist, kaadritagused inimesed jäävad antud juhul välja.

Tonaalsus - valdav meeleolu, õhkkond (EKI 2015c).

Ütlus - öeldud fraas, väide või küsimus.

2.3 Intervjuude valimise põhimõtted

Analüüsitavateks intervjuudeks valisin intervjuud saadetest "Kahekõne" ja "Välisilm", vastavalt Indrek Treufeldti ja Tarmo Maibergi juhtimisel. Indrek Treufeldt on olnud ERR ajakirjanik alates 1996. aastast ning täitnud seal nii toimetaja-saatejuhi rolli kui töötanud alalise korrespondenina Brüsselis (2003-2007). Ta on juhtinud nii eelmainitud "Kahekõne" saadet kui ka nädalalõpusaadet "Aeg Luubis". Alates 2002. aastast on ka Rahvusvahelise Ajakirjanike Assotsiatsiooni liige (ETIS 2015). Tarmo Maiberg on uurimistöö valmimise ajal Eesti Rahvusringhäälingu TV uudiste üks vastutavatest toimetajatest (ERR 2015c).

Intervjuude valikul lähtusin põhimõttest, et mõlema saatejuhi puhul analüüsida ühte ekspert- ning ühte konfliktintervjuud (vt peatükk 1.3). Ekspertintervjuu ajal on külaline kõrvalvaataja rollis - külaline üritab saate teemat lahti mõtestada. Konfliktintervjuu ajal on külaline saate teema üks osapool. Sel viisil valides on võimalik võrrelda, kas intervjuu liik mõjutab multimodaalset suhtlust ning täpsemalt silmade ja kulmude kasutamist. Ma saan uurida, kuidas kumbki saatejuht neid olukorrast sõltuvalt kasutab.

Esimeseks intervjuuks valisin 2014. aasta 17. septembril eetris olnud saate "Kahekõne" Indrek Treufeldti intervjuu Margus Leivoga (ERR 2014a). Saatekülaline on Eestis asuva Šoti klubi president ning endine Eesti siseminister. Saatele järgneval päeval toimus Šotimaal iseseisvusreferendum, kus šotlased said otsustada, kas nad soovivad saada iseseisvaks riigiks ning lahkuda Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi koosseisust. Päevakajalise teema lahti mõtestamiseks täitis Margus Leivo eksperdi rolli Šoti klubi presidendina, kuna sellega seoses võiks ta olla kursis šotlaste eluoluga ning osata lahti seletada, miks selline sündmus üldse toimub. Samuti tuli külalisel kommenteerida kõrvalteemat, Eston Kohvri röövimist, teatud mõttes eksperdina, kuna endise siseministrina peaks tal olema kogemusi ja teadmisi, et antud teema tagamaid avada.

Teiseks intervjuuks valisin 2014. aasta 30. oktoobril eetris olnud saate "Kahekõne" Indrek Treufeldti intervjuu Maris Lauriga (ERR 2014b). Saatele eelneval nädalal astus rahandusministri positsioonilt tagasi Jürgen Ligi seoses solvava postitusega Facebooki suhtluskeskkonnas Jevgeni Ossinovski suunas. Sellega kerkis uueks rahandusministriks saatesse kutsutud Maris Lauri. Intervjuu konfliktse osana kerkib esile see, et saatekülaline asub peatselt ühele riigi jaoks olulisele positsioonile. Intervjuu võimaldab seega avaldada rahvale, kas uus valitsuse liige on pädev ning mida võiks ta kaasa tuua uue rahandusministrina. Külalise isiksus on seega saates kesksel kohal.

Kolmandaks intervjuuks valisin 2014. aasta 20. oktoobril eetris olnud saate "Välisilma" Tarmo Maibergi intervjuu Balti Kaitsekolledži NATO mereoperatsioonide lektor kaptenleitnant Peeter Ivaskiga (ERR 2014c). Saate peateemaks oli saatele eelnenud reedel Rootsis Stockholmi lähedal asuvas saarestikus märgatud tundmatu allveelaev ning selle juhtumi analüüs. Eksperti roll väljendubki siinkohal selles, et saatekülaline on julgeoleku alal ekspert ning veel täpsemalt mereväe osas.

Neljandaks intervjuuks valisin 2012. aasta 10. detsembril eetris olnud saate "Välisilma" Tarmo Maibergi intervjuu Viljar Lubiga (ERR 2012). Saatekülaline oli sel hetkel majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi Euroopa Liidu ja rahvusvahelise koostöö osakonna juhataja. Intervjuule eelnevas saatelõigus oli kesksel kohal Venemaa investeerimismahtude suurus Eesti majanduses, mida on raske hinnata. Sealjuures tõstatub saates kahtlust äratav asjaolu, et Eestisse tulevate välisinvesteeringute seast on üllatavalt kõrgel kolmandal kohal Küprose riik. Selle taga nähakse just Venemaa äriimeeste mõju. Selline ebamäärasus, kus ei tea, kust pärineb Eestisse investeeritav raha tekitab saatejuhtides küsitavusi. Selleks on ka kutsutud saatesse Viljar Lubi, et saada vastuseid, kas sellega tegelev ministeerium näeb seda olukorda ohuna ning kas ministeerium on sellega üldse kursis.

3. Analüüs, tulemused

3.1 Saate formaatide kirjeldused

3.1.1 Saate "Kahekõne" stuudiokujundus ja formaat

Vaatajale nähtav stuudiokujundus on minimalistlik: suur ruum, mille keskel on laud ja kaks tooli. Laua külge on kinnitatud ekraan, mis annab teada, mis saatega tegemist on ("Kahekõne") ning kes külaline on (Margus Leivo ja Maris Lauri). Taustaks on vastavat tumerohelise-musta tooni seinad või sinakashallid toonid, saates osalejate ümbruses valitseb suur tühjus. Erinevaid plaane on kolm: mõlemast osalejast kesksuurplaan ning üldplaanis panoraamvõte (Thalheim 2011:41-42, 45). Lisaks toob graafika aeg-ajalt välja erinevaid fakte antud teemal (esimene intervjuu rida 15, 21, 36, 56; teine intervjuu rida 10, 22, 27, 36, 47).

Selline minimalistlik lähenemine ei anna ka lisaks sõnalisele väljendusele palju semiootilisi ressursse, millest saate vaatajana kinni haarata. Stuudiokujundus tundub taotuslik, seeläbi saavad kogu tähelepanu kaks inimest, kes vestlevad. Seetõttu kõik, mis jääb kaadri sisse on rõhutatud. Jalgade liigutused jäävad suurema osa ajast täielikult kaadrist välja, käte tegevust on võimalik siiski aeg-ajalt näha. Näoliigutused ja kehahoiak on seega peamised semiootilised ressursid, mida televaataja saab tajuda lisaks kõnele. Järelikult on saate formaadist tingituna pilk üks olulisematest kasutatud semiootilistest ressurssidest.

Esimese saate puhul on kaadrite keskmine pikkus veidi üle 13 sekundi (61 kaadrit kui graafika muutuseid mitte arvestada sinna hulka; löigu pikkus on 13 minutit ja 38 sekundit), teise saate puhul veidi üle 15 sekundi (55 kaadrit kui graafika välja arvata; löigu pikkus 14 minutit ja 3 sekundit). Seega keskmiselt on kaadrid üsnagi pikad ning selle aja jooksul on võimalik süüvida detailidesse. See soodustab kehaliigutuste- ja asendite osas tähelepanekute tegemist. Sagedaste kaadri vahetuste korral oleks saadud pildi analüüs jooksvalt keerulisem, kuna iga kord võtab uue pildiga kohanemine tahes-tahtmata aega ning pidevas informatsioonivoolus on märkamise raskendatud.

3.1.2 Saate "Välisilm" stuudiokujundus ja formaat

"Välisilma" stuudiointervjuu kesksel kohal on ümarlaud, mille vasakus otsas istub saatejuht, paremas otsas külaline. Võrreldes "Kahekõnega" on osalejate vaheline distants märgatavalt suurem. Taustaks on palju detaile - raamaturiiulid, erinevad lipud, kaks tooli lisaks laua ääres, vanamoelised kell, raadio ja laualambid, vaip ning televiisor, kus on kirjas, mis saatega on tegemist ("Välisilma" logo). Studios domineerivad toonid on pigem heledamapoolsed. Erinevaid plaane on viis: mõlemast osalejast kesksuurplaan ning üleõlavõte ja üldplaanis panoraamvõte (Thalheim 2011: 41-42, 44, 45). Intervjuu on osa saatest, mis täiendab eelnevaid ja järgnevaid videolugusid. Kaadrite keskmised pikkused on vastavalt umbes 10 (63 kaadrit, 10 minutit ja 15 sekundit) ja 11 sekundit (70 kaadrit, 12 minutit, 52 sekundit), kui graafika muutuseid ning kaadri dünaamikamuutusi mitte arvestada.

Selliste detailide kasutamine viitab nagu üritataks luua aegumatut ja intelligetse vestluse õhkkonda - vanamoelised kellad ja raadiod, raamatud taustal mõjuks nagu saates osalejad istuvad mõne raamatukogu lugemissaalis ning arutleksid maailmas toimuva üle. Külalise ja saatejuhi vaheline distants ning stuudio üldmulje annaks just kui teada, et vestlus pole tempo osas intensiivne.

3.2 Indrek Treufeldti intervjuu Margus Leivoga saates "Kahekõne"

3.2.1 Silmade pilgutamine

3.2.1.1 Saatejuht ei pilguta silmi

Treufeldt: *"me peaksime olema (.) selleks valmis"*

Leivo: *"jah, me elame tegelikult (..) (<) tuleb välja (>) et me elame täna tegelikult siukse (.) vulkaani jalamil (..) "* (rida 6)

Saatejuht ei pilguta silmi kordagi, hoiab pilku saatekülalisel (rida 6). Terve kaadri vältel ehk 10 sekundi jooksul ei pilguta saatejuht kordagi. Piisab ainult selle kaadri vaatamisest ning on saate

vaatajal võimalik saatejuhi pilgust ning üldisest atmosfäärist aru saada, et räägitakse pingelisest temast. Liigsete liigutuste tegemata jätmine ehk pilgutamata jätmine ning külalise vastus, sealjuures pausidega rõhutamine täiendavad üksteist selle atmosfääri loomisel (teemaks on Eesti julgeolek seoses Venemaa ning Eston Kohvri röövimisega): "*jah, me elame tegelikult (..) (<) tuleb välja (>) et me elame täna tegelikult siukse (.) vulkaani jalamil (..)*" (Leivo rida 6). Paigaloleva pilguga külalise vaatamine väljendab saatejuhi aktiivset kuulamist andes külalisele märku, et see mis külaline nüüd sel teemal räägib on oluline. Seda just arvestades, et Margus Leivot kui endist siseministrit võib lugeda eksperdiks antud vallas. Tema ütlus toetab arvamust, et Kohvri röövimine oli väga ohtlik märk Eesti julgeoleku jaoks.

Kuvatõmmis: rida 17

Treufeldt: "*milline tulemus siiski oleks teile meelepärane*"

Leivo: "*ee ma arvan et euroopas*" (rida 16-17)

Treufeldt: "*et (.) siis... mõ-mõistlikum oleks kui nad jääks suurbritannia koosseisu*"

Leivo: "*ma ei tea, et tähendab et kas see on*" (rida 18-19)

Treufeldt: "*aga kõigele (<) vaatamata (>) ega šoti klubi sellest kao (..) tuleb mis tuleb*"

Leivo: "*ei šoti klubi*" (rida 57-58)

Saatejuhil pea diagonaalselt viltu, vasak lõuapool madalamal kui parem, silmad vaatavad alt üles külalist (rida 17); saatejuhil suu viltuselt, parem suunurk kõrgemal, kui räägib; pilk suunatud otse, ei pilguta (rida 19); saatejuhil pea kergelt kaldu parema õla suunas, suunurgad kergelt üles

suunatud (muie), pilk paigal (rida 58). Kõik need tegevused toimusid saatejuhi sõnavõtul. Lühikeselt ja konkreetselt (pausideta) esitatud küsimuse/väitega (näiteks Treufeldt rida 18-19: "*et (.) siis...mõ-mõistlikum oleks kui nad jääks suurbritannia koosseisu*") kaasnevad antud tooni toetav pilk. Üks mõte lühikeses lauses, üks muutumatu pilk ja viltune peasend. Antud esitusviis viitab sellele, et need sõnumid olid enne esitamist formuleeritud, mitte jooksvalt loodud nagu ta mõne küsimuse (näiteks Treufeldt rida 46-47: "*(<) sellele eesti (>) (..) kontekstile mõeldes millele te vihjate (..) (<) mis see (>)*") puhul vähemalt näitlikustas. Ta on antud juhtudel oma ütluses kindel (pole pikki pause, pole ebamäärane) ning tema pilk toetab seda.

Pilku külalisel hoides ning tema reaktsiooni vaadates saab saatejuht kontrollida, kas ütlus toimis või mitte. Kui loodetud reaktsioon ei kaasne, siis saatejuht täiendab lauset. "*Aga kõigele (<) vaatamata (>) ega šoti klubi sellest kao (..) tuleb mis tuleb*" (Treufeldt rida 57-58). Siin ootas saatejuht pausi pidades, kas külaline reageerib või mitte ning kuna ta ei reageerinud, siis täitis vaikust ütlusega. Viimase fraasi lisamine pole küsimuse seisukohalt oluline ning ei kannu endas erilist informatsiooni. Samas selle lisamine pärast pausi annab külalisele lisahetke mõtlemiseks ning saate vaataja jaoks ei teki vaikust. Saatejuht hoidis pilku külalisel ning seeläbi oli tal võimalik näha, et kohest reaktsiooni ei järgnenud. Kui oleks aga kohe järgnenud pikem paus ilma täienduseta, siis jääks mulje nagu pealtnäha lihtsa küsimuse taga on sügav tagamaa, mitte saadet väljajuhatav ettearvatava vastusega küsimus. See muudaks küsimuse tonaalsust.

Leivo: "*ja-jaa-jaa aga meie sõpruskond jätkuvalt käib koos ja jätkuvalt alati (..) peame meeles šotimaad ja kuningannat*" (rida 59-61)

Saatejuhil pea tagasi keskel (rida 58 oli pea kaldu parema õla suunas), lõug kõrgemal kui enne, liikumatu (rida 60). Pilk toetab ülejäänud kehahoiakut, andes märku, et kuulab aktiivselt. Samas annab tõstatud lõuaga märku, et kui vaja siis on ta valmis kohe reageerima. Arvestades, et saate lõpuni jäi pärast seda vähem kui minut, siis saab valmisolekut tõlgendada tempo dikteerimise (tõstmise) märgina.

3.2.1.2 Saatejuht pilgutab korra

Treufeldt: "*kummal šoti iseseisvumisest on rohkem võita, kas šotimaal (.) või või suurbritannial*" (rida 26-27)

Saatejuht hoiab alguses pead kergelt kaldu paremale, seejärel pärast pilgutamist nõksatab pead vasakule (rida 27). Algul seisid siin nii pea kui ka pilk paigal, kuid seejärel täitis silmade pilgutamine kui eelsignaalina järgnevas liigutuseks. Pilgutamine toimus vabastavalt. Pea kõrvale nõksatamine sõna "*Šotimaa*" (Treufeldt rida 27) ajal näitab, et Šotimaa on seal kuskil eemal.

Treufeldt: "*tere õhtust margus leivo*" (rida 1)

Saatejuht vaatab algul kaamera alla, seejärel tõstab pead, hoiab umbes sekundi silmi kinni, ütleb "*Tere*" ning noogutab" (rida 1). Intervjuu esimese sõna: "*Tere*" (Treufeldt rida 1) ajal märgatavalt pikema pilgutamisega alustamine tõmbab minu kui saate vaataja tähelepanu. Ühe pika pilgutusega jõuab pilgu suund kaamerast külaliseni. Siin võib oletada, et pikk pilgutamine on visuaalne märguanne külalisele, et nüüd hakkas salvestus või siis soovis ta läbi ühe pika pilguga vajaliku suunamuutuse ära teha ning ei soovinud alustada järsema liigutusega - pea pööramine koos silmadega järsult oleks võinud mõjuda ootamatuna.

Kuvatõmmis: rida 8

Treufeldt: "*e(.) selles mõttes ei ole (<) abi ee...(>) detailsest jutust, et milline täpselt see piir peaks olema, kuidas see peaks olema üles märgitud...*" (rida 7-8)

Saatejuht hoiab silmi umbes sekundi kinni, aeglane peavangutus diagonaalis edasi-tagasi (rida 8). Nii tõmbab saatejuht vestluse tempot aeglasemaks, silmade kinnihoidmisega rõhutab peavangutust ning seeläbi väljendab oma kõhklusit, segadust. Ta suunab märkamatult teemat Eesti-Venemaa piirijoone võimalike variantide juurde, kuigi külaline enne otseselt seda teemat ei puudutanud (rääkis üldisemalt sellest, et Venemaa on ohtlik ja ettearvamatu). Ei ole küll ootamatu ning liiga järsk teemamuutus, kuid teemanurk muutub siiski märgatavalt. Tempo alla võtmine aitab unustada seda, et alles kõneldi veidike teisest teemast ning näitab, et selline küsimus on loomulik teema arendamise järk.

3.2.1.3 Saatejuht pilgutab mitu korda

Leivo: "*ühiskonna kihistumine võib pärast referendumit võib teatud mõttes süveneda ja kahe poole (.) demokraatlikul teel (.) saadud tulemus võib natukene rohkem vastanduda kui me seda tahaksime*" (rida 38-39)

Saatejuht ei liiguta ennast, ainult pilgutab silmi (rida 38). Kui ta muidu kuulamise ajal pilgutab harva (näiteks rida 15), siis siin pilgutab ta tihedamini. Tahes-tahtmata väsivad silmad mittepilgutamisest ära ning on vaja seda hiljem kompenseerida, mida siinkohal võibki täheldada. Loen seda kui silmade puhkehetkena, et silmi niisutada (Fitzakerley 2014). Sellest hoolimata ei kaota saatejuht silmade vahelist kontakti külalisega. Silmside hoidmisega väljendab saatejuht kuulamist. Tihe pilgutamine võib viidata ka sellele, et ta mõtleb, mida edasi teha. Selleks hetkeks oli ta oma sõnadele kinnitust leidnud: kui saatejuht sõnas, et vahet ei ole, kumb võidab selle võitluse Šotimaa iseseisvuse üle, ühe poole jaoks saab see olema raske kaotus (Treffeldt rida 33-35), siis saatekülaline oli toetanud tema argumenti. Ta tõi välja seda, et ka tema on mõelnud, et kas selline lahendus on ideaalne, kui kõigest 1 hääl ühele poole rohkem tagab võimaliku võidu (Leivo rida 35-36). Vajalik osa vastusest on käes, saab lasta külalisel oma mõtte ära lõpetada ning liikuda edasi.

Treffeldt: "*no kaasaja või nüüdisajamaailmas on palju seda... (.) mõistet ee... (.) noh õiget kasutust ja ka väärkasutust ja üks nüisugune väga (..) keeruliselt... (.) võetav mõiste on seal rahvus või nation noh nagu nad ise ütlevad nation*" (rida 28-29)

Saatejuht pilgutab silmi tihedalt, millega pilk läheb eemale (alates "mõistet"), vaatab korraks lae poole, noogutab diagonaalselt pead mõlemat pidi, pilk läheb tagasi külalisele (rida 29). Tihe pilgutamine ning lakke vaatamine võib väljendada mõtlemist ja kaalutlemist ehk kuidas sõnastada oma mõtet. Selline vahepealne kõhklemine koos tekstiga ("*noh õiget kasutust ja ka väärkasutust*" Treufeldt rida 29) toob esile, et rahvus on mitmetähenduslik mõiste. Seejärel hoiab saatejuht jälle pilku pingsalt külalisel ning samaaegselt hakkab pead noogutama. Jääb mulje, et tihe pilgutamine toimib mõttepuhvrina, kuna sedasi eemaldab ta nägemismeele osaliselt ümbritsevast keskkonnast korraks. Kaadri lõpus hoiab silmi lahti ning silmsidet külalisega, kui rõhutab sõna "*nation*" (rida 29). Külalisele suunatud pilk väljendab pinget ja toetab mõiste rõhutamist.

3.2.2 Pilgu suund

Treufeldt: "*(mtee...) olete olnud siseminister, (<)ma ei saa jätta küsimata, et kuidas te vaatate nendele (>)kuumadele sündmustele, räägitakse ju sellest et piire ei pea et*" (rida 2-3)

Saatejuht vangutab korra pead, vaatab lauda, seejärel külalist ning nõjatub siis ettepoole, käed kummalegipoolle laiali (rida 3). Kõik suhtlustegevused (sõnad, hääl, kehaliigutused ja -asendid), mis eelnesid küsimuse mõtte jõudmisele, pehmendavad küsimuse konteksti: algul silmadega alla vaatamine ning kõnelemise aeglustamise ja rõhutamisega kokkuminev pilgu üles toomine. "*(<)Ma ei saa jätta küsimata, et kuidas te vaatate nendele (>)kuumadele sündmustele*" (Treufeldt, rida 2-3). Selline pisut teatraalne võte silmadega leevendab küsimuse tõsist sisu - tundub nagu saatejuht ei tahaks kohe esimese küsimusega õhkkonda pingeliseks muuta. Saatejuht juhatab märglevalt esimese küsimuse sisse, mille juurde kuulus ka silmadega laua vaatamine kui mõtte kogumise märgina (tühi pilk).

Treufeldt: "*seda, mis mis seal kaugel šotimaal toimub*" (rida 12)

Saatejuhil pea ja pilk alla suunatud, tõstab pead nii et lõug on tavapärasest kõrgemal, naerab, silmad kergelt kissitavad (rida 12). Pilgu alla viimine tundub juhusliku liigutusena. Saatejuhi eelnevast reaktsioonist lähtudes, kus ta hakkas kiiremini ning kõrgemal toonil rääkima võib oletada, et külalise eelnev vastus oli tema jaoks ootamatu: "*(<)ja sõ sõ sõprade abil, (>) et kuidas siis*

sõbrad vaatavad' (Treufeldt rida 11). Seejärel saatejuht naerab, vaatab alla ja pea tõstmisega samaaegselt kissitab silmi (rida 12). Saatejuhi kõne intonatsioonist ja tempo muutusest võib oletada, et tal tuli naer juba eelneva sõnalise väljenduse juures peale (rida 11) ning naeru kontrollimiseks ja tõsiduse säilitamiseks viis ta korraks pilgu allapoole, et ennast koguda ning vähe tõsisemalt jätkata (rida 12).

Treufeldt: "*(<) oletame et ee... (>) (..) et me elaksime... ajas 25 aastat tagasi jaa... jaa... oleks näiteks seal šotimaal kuskil mingisugune (.) ma ei tea eesti sõprade klubi või vana tallinna klubi või midagi taolist ja (.) ja*" (rida 22-23)

Saatejuht hoiab algul pilku laual/maas, poole lause pealt tõstab silmad teravalt külalise poole, vaatab kaamerasse, vaatab kuskile kõrgemale, vaatab külalisele otsa (rida 23). Selle küsimuse esitamise ajal rändab pilk palju ruumis ringi. Küsimuse sisu on tegelikult provokatiivne: mis oleks siis kui Šotimaal oleks 90ndate algul nõ Eesti klubi öelnud, et ei, Eesti iseseisvumine poleks ikka õige tegu (rida 23-25). Jääb mulje nagu saatejuht tunneks ennast vabalt: pilk rändab vabalt ringi (rida 23), käed liiguvad laialt ringi (rida 24).

Küsimuse algul olev pausitamine ja viimaste häälikute kajama jätmine ("*(<) oletame et ee... (>)(..) et me elaksime... ajas 25 aastat tagasi jaa... jaa...*" Treufeldt rida 22-23) läheb kokku laua suunas oleva pilguga, mis mõjub nagu ta mõtleks sügavalt sõnade valiku üle ehk kuidas läheneda küsimuse püstitamisele. Silmside pole küsimuse alguses oluline. Kui jõuab mõtte selgimiseni, siis ta tõstab järsult pilgu üles ning hakkab jutustama. Nagu ka eelnevalt korra mainitud (rida 27), siis sõnani "Šotimaa" jõudes toimub samaaegne tegevus, mis justkui viitaks mõistele "seal eemal". Kui teises juhtumis oli selleks peanõksatus kõrvale (rida 27), siis nüüd viib ta selleks hetkeks pilgu koos pealiigutusega lae suunas (rida 23).

Kuvatõmmis: rida 53

Treifeldt: "(<) mida me ütleme (>) (..) see on kõik oletusega (.) (<) aga mida me ütleme (>)(..) juhul kui peale jäävad need, kes keskviimu pooldavad, kes pooldavad seda ideed, et šotimaa võiks jääda suurbritanniasse (.) mida me ütleme siis (.) kuidasvaatame šotlastele otsa, mida me peaks nende üle ütleva (.)" (rida 52-53)

Saatejuht viib korraks pilgu koos pealiigutusega tema poolt paremale üles suunas ning toob pilgu tagasi külalisele (rida 53). Pea- ja pilguliigutusega käib kaasas ütlus "see on kõik oletusega" (Treifeldt rida 53). See hetk on küsimuse põhiosa väline tekst, samas loob see fraas konteksti küsimusele (oletus, et selline stsenaarium läheb käiku). Selgelt piiritletud teksti ja liigutuste koostöö eristub muust osast ütlusest. Kehaliigutused ja -asendid (siin pealiigutus koos pilgu tõstmisega) võivad anda märku, et see fraas ei kuulu küsimuse juurde, vaid see on omaette nähtus. Saatejuht viib mõtte hetkeks eemale.

Treifeldt: "-lõpetame, järgmisel nädalal uued teenad uued inimesed (..) head põnevat õhtut" (rida 64)

Saatejuht vaatab kaamerasse (rida 64). Kui terve intervjuu käigus on pea ja pilk suunatud eelkõige külalise poole, siis nüüd intervjuud lõpetades vaatab saatejuht kaamera suunas. Nii sõnad kui pilgu suund viitavad, et saade hakkab lõppema. Kaamerasse vaadates on pilk justkui suunatud televaataja poole ning ka sõnad kinnitavad et saatejuhi pöördumine on mõeldud televaatajale, mitte saatekülalisele. Veel saab sellega märku anda saate meeskonnale, et intervjuu on lõpetatud ning et nad oleks valmis saadet lõpetama. Samamoodi vaatas ka saatejuht intervjuu algul kaamerasse (rida 1). Pilk kaamerasse alustab ja lõpetab intervjuu.

3.2.3 Kulmude asend ning kulmude ja silmade liikumine

Treufeldt: "*šotimaal eesti sõprade klubi ütleb et (>) (.) no ei... see ikka see päris õige ikka ei ole kui nad nüüd lahku löövad sellest...*" (rida 25)

Saatejuht jätkab käe viipamist korra (eelnevas saatekülalisele suunatud kaadris vilksatab saatejuhi parema käega viipamine kaadri allservas), samal ajal hoiab pilku külalisel, seejärel raputab pead, kulm kortsus (rida 25). Kulmude langetamine läheb kokku pea raputamisega. Samal ajal kehastub saatejuhi sõnaline osa teiseks tegelaseks: kujuteldavaks eelmainitud niiöelda Eesti klubi liikmeks (väljendusviis muutub poole lause pealt nemad vormi pealt mina vormi peale). Karakteri üks osa on pessimistlik vaatamine iseseisvusele: "*see ikka see päris õige ikka ei ole kui nad nüüd lahku löövad*" (Treufeldt rida 25). Pea raputamine ning kortsus kulmud väljendavad segadust ning ilmestavad väidet. Kõik kokku kindlustavad oletust, et silmad annavad siin edasi mõistmatust ja vastuolu.

Treufeldt: "*kõlab kummaliselt, õnnestumine on probleem (..) referendumi õnnestumine on probleem*" (rida 45)

Saatejuhil on lõug kergelt tõstetud, hoiab pead ja pilku paigal kuni pausi lõppemiseni, seejärel tõstab kulme ning liigutab pead vasaku õla suunas diagonaalselt alla (rida 45). Kaadri alguses esitab Treufeldt oma tähelepaneku ning rõhutab seda väidet veel kahel viisil: jätab pika mõttepausi oma ütluse järele ning seejärel kordab oma tähelepanekut rõhutades olulist: "*(..) referendumi õnnestumine on probleem*" (rida 45). Kordamine saab alguse kulmude tõstmisest, mis küll kaadri lõpuks liiguvad tagasi algsesse asendisse. Kulmude tõstmisega jääb mulje, et need toetavad saatejuhi imestust, et selline vastuolu on võimalik - õnnestumine saab probleem olla.

Kuvatõmmis: rida 47

Treufeldt: "*(<) sellele eesti (>) (..) kontekstile mõeldes millele te vihjasite (..) (<) mis see (>)*"

Leivo: "*(<) eks meil on ju, eks meil on ju püütud ju neid*" (rida 46-47)

Saatejuhil kulmud madaldatud; lõpus liigutab kulme kergelt alla-üles ("mis see") (rida 47). Kulmude alla laskmisega tundub saatejuht olevat segaduses, vajab mingisugust täpsustust. Kulmude veelkordne langetamine toetab põhimõtet, et ta vajab täpsustust. Pingeliselt kulmudega mängimine näitab üles sügavat huvi selle vastu, et ta tahab saada selgust, mis seni arusaamatuks on jäänud. Segaduses olek tundub mitte olevat ainult mängitud, vaid ka päriselt olemas, kuna ta ei oska täpselt välja öelda, mida ta teada tahab, vaid ähmane "see". Sellele eelnes peegeldamine, kus ta kordab, et Leivo oli sisse toonud Eesti konteksti, kuid jäi arusaamatuks, mis ta selle all mõtles, ta oli seda kasutanud üleelmises ütluses: "*see referendumide mõju võib kanduda isegi meie eestisse (..) välja*" (Leivo rida 44). Arusaamatuse väljendamine mõjus ning saatekülaline haaras seejärel kohe sõnajärje üle (tõstis hääletooni): "*(<) eks meil on ju, eks meil on ju püütud ju neid referendumide teha ühe või teise (..) ühte või teistmoodi (>)*" (Leivo rida 47-48).

Treufeldt: "*se da võite te ka ju öelda kui... (..) asjatundja (..) kui te olite siseminister, siis te olete ka näinud niiöelda eesti sisemist poolt (..) selles mõttes*" (rida 50-51)

Saatejuht liigutab pärast käe tõstmist pead vasakule ning seejärel tõstab kulme (rida 51). Pealtnäha on kulmude tõstmine sarnane eelmisele korrale (rida 45), kuid sisu ja ka vorm on tegelikult erinevad. Eelmisel korral (rida 45) olnud imestuse käigus tõusid kulmud järsemalt ning esimese korraga kohe kõrgemale, kuid siin liiguvad kulmud järk-järgult üles. Ta toob siin välja

fakti: "kui te olite siseminister" (rida 51), seega ei tohiks see olla üllatuslik. Saatejuhi ütlus võib vaataja jaoks olla meeldetuletuseks, konteksti loov. Kulmude astmeline tõstmine mõjub siin fakti rõhutamisena, tõstab külalise staatust antud kontekstis (endise siseministrina peaks ta tundma potentsiaalseid siseriiklike probleeme) ning näitab, et tema jutul on tugev põhi all kogemuste näol. Kulmud aitavad näidata, et ta edastab parasjagu vajalikku taustinformatsiooni.

Treufeldt: "(<) mida me ütleme (>)(..) see on kõik oletusega (.) (<) aga mida me ütleme (>)(..) juhul kui peale jäävad need, kes keskvõimu pooldavad, kes pooldavad seda ideed, et šotimaa võiks jääda suurbritanniasse (.) mida me ütleme siis (.) kuidas vaatame šotlastele otsa, mida me peaks nendele ütleva (.)" (rida 52-53)

Saatejuht viib pea diagonaalselt vasaku õla suunas alla, seejärel tõstab kulme ning langetab (rida 53). Kulmude tõstmine on seotud sõnadega: "võiks jääda" (rida 53) saatejuhi väljenduses. Fraas on võrreldes muu tekstiga ka kiiremini öeldud, samaaegselt rõhutades öeldut. Seega eristub antud fraas mitmel moel muust tekstist ning tundub, et saatejuht pidas selle rõhutamist vajalikuks, et ei tekiks arusaamatusi, millisest referendumi osapooltest ta räägib (rida 53). Kulmude tõstmine on üks rõhutamise viis teiste võimaluste hulgas, mida saatejuht kasutab.

Treufeldt: "margus leivo, šoti klubi president (.) ja (.) (>) ootame siis põnevusega kuidas šotlased" (rida 62)

Saatejuht sõnab "Šoti klubi president" ning samal ajal tõstab ning langetab kulme (rida 62). Saate lõpus kordas saatejuht külalise tiitlit, nagu ta seda saate alguses tegi (rida 10). Kordused ja kulmude tõstmine samaaegselt tundub viitavat sellele, et ta rõhutab saatekülalise tiitlit ning läbi selle annab teada, miks ta oli saatesse kutsutud (seoses Šotimaa referendumiga).

3.3 Indrek Treufeldti intervjuu Maris Lauriga saates "Kahekõne"

3.3.1 Silmade pilgutamine

3.3.1.1 Saatejuht pilgutab ühe korra

Treufeldt: "tere õhtust kõigile kargel sügisõhtul kahekõne alustab ja meil on stuudios (.) esimene külaline (.) tere õhtust maris lauri" (rida 1)

Saatejuht vaatab algul kaamerasse kui räägib, tõstab lõuga, liigutab seda seejärel veidi parema õla suunas; pilgutab umbes sekundi ning viib pilgu kaamerast külalise suunas (rida 1). Saatejuht kasutab pikemat pilgutust selleks, et pilguga muuta suund kaamerast külalise poole. Pikema pilgutusega mõjub suuna muutmine, sh ka vestluse suuna muutmine (algul räägib televaatajaga, seejärel saate külalisega) loomulikumalt, kui ilma pilgutamiseta oleks olnud. Pilk jaotab kujundlikult teksti kaheks, tekitab pausi.

Lauri: "ja noh (.) kes ei ole teinud (.) neid korrektiive (.) endiselt mõtlevad ütleme 2006. aasta niiöelda mallide järgi siis ee (.) noh vot see oleks õnnetus"

Treufeldt: "mtee"

Lauri: "mina ei näe et valitsus selliseid malle" (rida 32)

Lauri: "kindlasti täpsemalt öelda aga (.) ee (.) ma ei ole neid asju niiöelda (.) hiljuti ülevaatanud et mis seisukord oli 2009 nii et kõike ei seisa meeles"

Treufeldt: "mtee (.) te jutust õhkub seda et te olete maksude" (rida 45)

"Mtee" ajal hoiab saatejuht silmi umbes pool sekundit kinni ning tõstatab lõuga üles, avab kergelt suu (rida 32); kuulamise ajal on saatejuht liikumatu, hoiab pilku külalisel, "mtee" ajal liigutab lõuga kergelt alla ning hoiab silmi umbes sekundi kinni (rida 45). Samaaegne lõua ja silmalaugude tegevus mõjub indikaatorina, et ta tahab hakata rääkima. Esimesel juhul tal see ei õnnestunud, kuna külaline kõneles veel edasi ning seetõttu ei hakanud ka ta vahele segama. Järgneval korral annab saatejuht pikema pilgutusega märku, et ta ei näe, kui külaline peaks tahtma edasi rääkida (kuigi kuuleks) ning et ta soovib kindlasti seda ise teha.

3.3.1.2 Saatejuht pilgutab mitu korda

Lauri: "ja noh (.) keeioleitud (.) neid korrektiive (.) endiselt mõtlevad ütleme 2006. aasta niioelda mallide järgi siis ee (.) noh vot see oleks õnnetus"

Treufeldt: "mtee"

Lauri: "mina ei näe et valitsus selliseid malle sisaldaks"

Treufeldt: "me räägime reformierakonnast (.) see kõlab uhkelt reformi (.) erakond (.) mis on õigupoolest olnud need reformierakonna reformid (.)" (rida 32-33)

Saatejuht hoiab silmi umbes sekundi kinni (rida 32); "me räägime" ajal hoiab saatejuht silmad umbes sekundi kinni ning kohe uuesti umbes pool sekundit kinni (rida 33). Pärast ebaõnnestunud kõnejärje ülevõtmist teeb saatejuht mitu järjestikust pikemat pilgutust, sealjuures ka sel hetkel kui ta juba räägib. Pikem pilgutus võib-olla rahustab üldiselt ning tõmbab sellega tempot allapoole, millele vihjab ka see, et kõnejärge saades hakkab saatejuht rahulikult rääkima.

3.3.2 Pilgu suund

Kuvatõmmis: rida 58

Treufeldt: "võib-olla me olemegi selline krati rahvas et ongi selline ettekujutus et (.) tark on see kes oskab selle nipi (.) leiutada et riigilt raha välja lüpsta" (rida 58)

Saatejuhi käed on tõstetud umbes rinna kõrgusele, peopesad on diagonaalselt ülesse suunatud, "me olemegi" ajal nõjatub ettepoole, seejärel kergelt tahapoole, "nipi" ajal liigutab keha järsku vasakule-paremale, samaaegselt liigutab käsi paremale-vasakule, "välja lüpsta" ajal liigub pea

tahapoole, lõpus nõjatub ettepoole; "võib-olla" ajal langetab kulme, terve aja hoiab pilku külalisel ning ei pilguta (rida 58). Järsust keha liigutamisest hoolimata suudab saatejuht hoida silmsidet külalisega ning ei pilguta. Järelikult peab vajalikuks silmsidet mitte katkestada, hoida külalist vestluses tugevalt sees, pinges. Samas väljendab ta liigutustega rahutust ning provotseerib: kas eestlased ongi krati rahvas, kes petavad ja vassivad. Seega läbi selle ütluse pakub saatejuht välja, et nii ta ise kui ka külaline on ka siis kratt, kuna mõlemad on eestlased.

Treufeldt: *"me räägime reformierakonnast (.) see kõlab uhkelt reformi (.) erakond (.) mis on õigupoolest olnud need reformierakonna reformid (.)"* (rida 33)

"Reformi (.) erakond" ajal liigutab saatejuht lõuga suunaga alla, viib pilgu alla ning viipab kätega enda ette kaks korda, peopesad enda poole suunatud, "mis on õigupoolest" ajal hoiab pilku all, langetab kergelt kulmud ning viipab kätega veel korra ettepoole, seejärel tõstatab pilgu saatekülalise suunas (rida 33). Saatejuht rõhutab sõnu "reformi" ja "erakond" eraldi selleks, et pöörata just tähelepanu erakonna nime sisulisele tähendusele. Erakond, mis peaks nime poolest reformidele rõhku panema. Seda sõnumit valesti edastades võib tõlgendada, et ta rõhutab seda, et räägib Eesti Reformierakonnast, mitte Eesti Keskerakonnast või SDE-st. Vale arusaama vältimiseks toetab ta öeldut ka kehaliigutustega, mis aitavad näidata seda, et need sõnad oleksid eraldi: ta viipab kätega kaks korda ette suunas, et poolitada öeldut. Üks viibe ühe sõna kohta. Saatejuht kaotab žestikuleerimise osana alla vaatamisega silmside ning seeläbi tajutaks seda sõnapaari eraldi kogu teksist. Ta ei vaata laua alla selleks, et sealt midagi näha, vaid ta tõmbab sel viisil tähelepanu olulisele. Sama tegevus, verbaalse osa rõhutamine jätkub ka "mis on õigupoolest" ajal.

Kuvatõmmis: rida 38

Treufeldt: "üks asi mis ma nagu tahaks tagasivaatavalt ee (.) ee (..) arutluse alla võtta (.) see puudutab seda majanduskriisi (.) ja jaajaa ja maksupoliitikat see oli aeg (.) eesti oli keerulises seisus (.) ja siis eesti valitsus (.) otsustas miskipärast (..) maksustada tarbimist (..) rohkem (.) kui seni (.) see ei ole nagu loogiline kui majandusel läheb kehvasti siis peaks soodustama ju tarbimist pigem peaks ju käibemaksu vähendama (.) ja mingit muud maksu tõstma (.)" (rida 37-38)

Saatejuht nõjatub tagasi, pilk on suunatud alla, tõstab käed enda ette, nii et pöidlal on ekraani all servas näha, "alla võtta" järel tõstab pilgu külalisele (rida 38). Saatejuht vaatab alla, et koguda oma mõtet ning formuleerida küsimust. Alla vaatamine ning käte liigutused toimivad mõttepuhvrina: ta eemaldub otsesuhtlusest külalisega, et leida sobivaid sõnu, mida kasutada. Mõttepuhvril iseloomustab ka siin verbaalne osa: "ee (.) ee (..)" (Treufeldt rida 38).

3.3.3 Kulmude asend ning kulmude ja silmade liikumine

Treufeldt: "a kuidas on üldse võimalik et eesti vabariigis on see olukord et on terve (.) ettevõtlusharu mis põhinebki sellel et küsitakse riigilt (.) käibemaksu (.) tagasi (.) tehakse igasuguseid maie tea marjade seente (.) maie tea autode kütuse kõige muuga sellist äri kuidas selline ettevõtlus (.) on eesti vabariigis võimalik" (rida 51-52)

"Igasuguseid" ajal tõstab mõlemad käed rinna kõrgusele ning liigutab neid edasi-tagasi nii, et kui vasak käsi on ees, siis on parem käsi rinnale lähemal ja madalamal ning vastupidi, jätkab tegevust kuni "kõige" ütlemiseni [...] "tehakse igasuguseid" ajal langetab kulmud ning raputab pead vasakule-paremale ja nii liigub ka pilk, seejärel jätkab pearaputamist ning viib pilgu vasakule (rida 52). Saatejuht väljendab oma vastasseisu petturitest ettevõtjate vastu ilmekalt, kuigi mainib antud ütluses petturlust kaudselt, mitte otseselt (nii-öelda marjade-seente ärid).

Saatejuhile ei piisa pearaputusest vasakule-paremale eitamise, laitmise ja segaduse väljendamisel, lisaks teevad käed ning silmad järske liigutusi vasakule-paremale. Samal ajal kortsutab ta ka kulme. Kõigi nende liigutustega ja ka sõnaliselt väljendab saatejuht arusaamatust, et kuidas on selline ettevõtlusviis üldse võimalik. Küsimuse kogu esitus on sellega imestuse ja põlguse segu ettevõtlusviisi kirjeldamises.

Sellise eneseväljendusega paneb ta uue rahandusministri mõneti proovile, uurides, kuidas ministril on plaanis tegutseda, et juurida välja ebaausad ettevõtjad Eestis. Saatejuht väljendab tavapäraselt aktiivsema liigutamise abil rahutust, mistõttu võiks külaline nüüd oma mõistliku jutuga saatejuhi maha rahustada. Saatejuht esitab väljakutse, kas külaline näeb üldse seda probleemina ning mida ta sellest üleüldiselt arvab. Küsimuse püstitusega esindab saatejuht ausate kodanike, kes ei hiili seadustest kõrvale. Nemad maksavad riigi ülalpidamise kinni, sealhulgas ka ebaausate ettevõtjate osa ning seetõttu tahavad võrdväärset kohtlemist.

Treufeldt: "*võib-olla me olemegi selline krati rahvas et ongi selline ettekujutus et (.) tark on see kes oskab selle nipi (.) leiutada et riigilt raha välja lüpsta*" (rida 58)

Saatejuhi käed on tõstetud umbes rinna kõrgusele, peopesad diagonaalselt üles suunas, "me olemegi" ajal nõjatub ette poole, seejärel kergelt tahapoole, "nipi" ajal liigutab keha järsku vasakule-paremale, samaaegselt liigutab käsi paremale-vasakule, "välja lüpsta" ajal liigub pea tahapoole, lõpus nõjatub ettepoole; "võib-olla" ajal langetab kulme, terve aja hoiab pilku külalisel ning ei pilguta (rida 58). Kulmude langetamine võib peegeldada seda, et ta pakub midagi välja, milles ta pole kindel ("võib-olla me olemegi").

Treufeldt: "*tere õhtust kõigile kargel sügisõhtul kahekõne alustab ja meil on stuudios (.) esimene külaline (.) tere õhtust maris lauri*"

Lauri: "*tere õhtust*"

Treufeldt: "*mtee olete veel (.) peaministri-nõuniku ametis... siis kuidas siis on*" (rida 1)

Uuesti rääkima asudes liigutab saatejuht lõuga vasaku õla suunas, "nõuniku" ajal kortsutab kulme üksteisele lähemale (rida 1). Saatejuht rõhutab külalise poole pöördudes ametit, milles ta veel hetkel on. Tõstab kulmudega "nõuniku" keskele kohale, eraldab tekstist. Ei oska öelda, kas

on mingi eriline põhjus, miks saatejuht pidi siinkohal nii väga saatekülalise ametit rõhutama. Kulmude kortsutamine võis saatejuhi jaoks olla lihtsalt ilmeka rääkimise üks osa.

Treufeldt: "*- me oleme teid siia palunud seetõttu et te olete tulevane (.) rahandusminister teie (.) ametiaeg algab (.)*" (rida 11-12)

Treufeldt: "*see mõte lühi ja pikaajalisusest on huvitav aga võtame nüüd selle eesti situatsiooni (.) me oleme olukorras kus meil on üks ja seesama võim olnud väga pikka aega see on mõnes mõttes ju nagu stagnatsioon (.) see võib olla probleem teie jaoks (.) et see rada mis on*" (rida 29)

Saatejuht vaatab pilguga külalise poole, "te olete" ajal liigutab lõuga vasaku õla suunas, "ametiaeg" ajal jõnksatab kulmudega üles (rida 12); Saatejuhi käed on tõstetud ette, algul on parem käsi madalamal ning kehale lähemal, peopesad end poole suunatud, "võtame nüüd" ajal viipab kaks korda vasaku käega ettepoole, seejärel hakkab vasakut kätt üles-alla liigutama, "mõnes mõttes" ajal viib käed alla ning nõjatub ette poole [...] "pikaajalisusest" järel jõnksatab kulmudega korra, "situatsiooni" ajal liigutab lõuga alla suunas, seejärel hakkab noogutama, "väga" ajal tõstatab tugevalt kulmud üles, "stagnatsioon" ajal jõnksatab korra kulme üles, seejärel korra jõnksatab lõuga ette (rida 29). Nende nelja näite puhul (korra rida 12, kolm korda rida 29) on kulme kasutatud eelkõige rõhutamiseks.

Sõna "väga" on ise juba keeleline rõhutusvahend (mitte lihtsalt pikka aega, vaid väga pikka aega). Sisuliselt lause ei muutu selle sõnaga, aga näitab, et saatejuht tahab sellele rõhku panna. Seetõttu peab saatejuht ka vajalikuks kulmudega tuua veel rohkem välja seda tekstiosa. Vasaku käe ja pea samaaegne järjekindel üles-alla liigutamine näib väljendavat saatejuhi kindlameelsust. Ta on kindel selles, mis ütleb ning tahab, et külaline mõistaks samamoodi (kuigi iseenesest on ka mõiste "pikk aeg" suhteline). "Stagnatsioon" ajal kulmude tõstmine mõjub lisaks rõhutamisele ka oletuse välja pakkumisele kinnituse küsimisena, kuna koheselt liigutab ta lõua ette. Jääb mulje, et ta küsiks külaliselt, et mis ta tema väidetest arvab ja kas ta nõustub sellega.

Treufeldt: "*liiga palju domineerivad siis nad võtavad ka selle (.) parempoolse liini üle ja siis tekitabki võib-olla valge ja punase (.) poliitilises koosmõjus selline roosa värv (.) ja selline teatud ebamäärasus mida vist oponendid on tahtnud öelda*" (rida 8)

Saatejuht hoiab vasakut kätt enda ees rinna kõrgusel, peopesa enda poole suunatud ning viipab sellega, kolmanda viipamise ajal ("võib-olla valge ja punase") liigutab keha viipamise suunaga kaasa, tõstab lõuga vasakule üles ning kulme üles (rida 8). Saatejuht väljendab nii imestust kui huvi, mida külaline arvab tema välja pakutud teooriast (valge ja punase poliitilises koosmõjus tekib roosa värv - vihje SDE-le kui "roosale" erakonnale). Värvidega üritab edasi anda maailmavaateid. Roosa värviga vihjab saatejuht Jürgen Ligi tsitaadile Jevgeni Ossinovski kohta: "Tema, sisserändaja poeg roosast erakonnast" (Ligi 2014, Kaukvere 2014 kaudu), Saatekülaline hakkab juhtumisi nüüd just Ligi asendama rahandusministri ametis.

Treufeldt: "*et see ongi üks raske asi teie puhul et te peate (.) ühitama kaks niisugust võib-olla tundub et eesti kontekstis üsna erinevat rolli üks on analüütik (.)*" (rida 20-21)

"Ühitama kaks" ajal noogutab saatejuht kaks korda; seejärel tõstab korraks kulme ning toob käed laua peale laiali, peopesad külalise poole suunatud, seejärel tõstab lõuga üles (rida 21). Kulmude tõstmisest saab alguse muu liikumine: liigutab seejärel käsi ning lõuga. Saatejuht jõudis siin selgusele, et külaline peab uues ametis ühildama kaks vastandlikku rolli: poliitik ja analüütik ning hakkab pärast kulmude tõstmist seda seletama. Samas üritab seda väidet pehmendada, lisades sinna vahele "võib-olla".

Treufeldt: "*me räägime reformierakonnast (.) see kõlab uhkelt reformi (.) erakond (.) mis on õigupoolest olnud need reformierakonna reformid (.)*" (rida 33)

"Mis on õigupoolest" ajal hoiab pilku all, langetab kergelt kulmud ning viipab kätega veel korra ette (rida 33). Kulmude langetamisega üritab saatejuht väljendada segadust ja teadmatust, samas ka pessimismi. Täiendavat käeviihet tõlgendan kui küsimust, kas külaline oskab öelda, millised need reformid on olnud. Saatejuhi käitumine väljendab seda, et tal ei tule meelde, kas Reformierakond on teinud reforme ning milliseid need on olnud. Seetõttu tekib tal küsimus, et kas erakond on oma nime vääriline. Sellega küsib valitseva võimu esindajalt avaliku huvides, milliseid küsitavusi tekib saatekülalise erakonna identiteet.

Treufeldt: "*üks asi mis ma nagu tahaks tagasivaatavalt ee (.) ee (..) arutluse alla võtta (.) see puudutab seda majanduskriisi (.) ja jaajaja maksupoliitikat see oli aeg (.) eesti oli keerulises seisus (.) ja siis eesti valitsus (.) otsustas miskipärast (..) maksustada tarbimist (..) rohkem (.) kui seni (.) see ei ole nagu loogiline kui majandusel läheb*

kehvasti siis peaks soodustama ja tarbimist pigem peaks ju käibemaksu vähendama (.) ja mingit muud maksu tõstma (.)" (rida 37-38)

"Maksustada" ajal nõjatub kergelt tahapoole ning liigutab lõuga kergelt alla, kergelt tõstab kulme, seejärel noogutab korra, "ei ole nagu" ajal raputab pead, jõnksatab kulmudega ning nõjatub tahapoole (rida 38). Samaaegselt kulmude liigutamisega kõneleb saatejuht vastuolust, mida ta näeb: majanduskriisi ajal otsustas valitsus maksustada tarbimist ning see polnud tema jaoks loogiline. Segadus on tingitudki sellest, et ta ei saa aru, miks nii tehti ning seetõttu väljendab esimene kulmude tõstmine imestust ning teine mõistmatust.

See küsimus on omamoodi pädevustest, et kas uus minister suudab ära seletada, miks tehti majanduskriisi ajal selliseid rahanduspoliitilisi samme. Lisaks annab tema vastus aimu, kas ta kaitseb oma uue erakonna varasemat poliitikat, milliseid põhimõtteid kannab ta ise maksunduse valdkonnas ning kas ka seega on oodata muutusi.

Lauri: "- etteatud mõttes oli see... halbadest valikutest parim valik (.) tol hetkel"

Treufeldt: "et (.) sellisel juhul kui teie oleksite sellel hetkel olnud rahandusminister te oleksite talitanud täpselt samamoodi" (rida 43)

"Valik" ajal noogutab kergelt, "sellisel juhul" viib lõua kergelt vasaku õla suunas, "te oleksite" ajal liigutab lõuga alla ning tõstab tugevalt kulme (rida 43). Saatejuht väljendab siin kulmudega uudishimu, kas külaline oleks samamoodi käitunud majanduskriisi ajal, kui ta oleks olnud rahandusministrina ehk sama, mida verbaalne osa väljendab. Toimub vastassuunaline liikumine - saatejuht tõstab kulme ning langetab lõuga, mis muudab väljenduse dünaamilisemaks. Kui lõug justkui noogutaks, siis kulmud tekitavad salapära ja küsitavusi ehk saatejuht ei oska täpselt eeldada, kas külaline vastab ei või jah.

3.4 Tarmo Maibergi intervjuu Peeter Ivaskiga saates "Välisilm"

3.4.1 Silmade pilgutamine

3.4.1.1 Saatejuht pilgutab ühe korra

Ivask: "seal on elusloodus kalad iga siukene plahvatus vee all mõjub väga väga rängalt (.) sellele (.) lisaks võib seal olla ka (.) veealuseid installatsioone kaableid valguskaableid mis mis läbivad seda (.)" (rida 27)

Ivask: "meniüid spekulatsioonid et seal ongi mõni (.) ee veealune objekt mis on hädas (.)" (rida 29)

Ivask: "ta töötab et ee kui me räägime klassikalisest vhf raadiojaamast et selle levi on seal kolmkümmend nelikümmend meremiili ja (.) ja saarestikus võibolla veel vähem kus on" (rida 42)

Ivask: "ja jaa (.) kaob ära igasugune niisugune nagu (.) risk ja (.) ja hirm selle üle et kuskil midagi võib juhtuda"

Maiberg: "kas siinei oleka märk sellest et ee rootsi (.) näitab nüüd oma võimekust kui palju ta saadab tehnikat välja ja ka teiselt poolt ka" (rida 53-54)

Ivask: "tundlik valdkond (.) ee olles ise nüüd olnud veel natukene (.) eemal ütleme sellest kaitsevää operatiivtegevusest ja (.) ja olnud balti kaitsekolledžis õppejõuna (.) tegevuses" (rida 69)

[...] "Rängalt" ajal noogutab pead ning pilgutab samaaegselt (rida 27); [...] noogutab ja pilgutab samaaegselt (rida 29); saatejuht on liikumatu, hoiab pilku külalisel, korra noogutab, samal ajal pilgutab (rida 42); [...] enne rääkima hakkamist noogutab kergelt pead ning samaaegselt pilgutab (rida 54); korra noogutab ja pilgutab samaaegselt (rida 69). Saatejuht kasutab kuulamise ajal pilgutust samaaegselt noogutusega. Sellega väljendab saatejuht, et see, mida ta kuulab vastab ootustele ning on arusaadav. Külalisele pakub see mugavustunnet, saab rahulikult oma juttu samas taktis jätkata, nii temaatiliselt (jutt on sobiv) kui ka ajaliselt (saatejuht ei soovi kõnelemisjärge endale).

Pilgutamise kasutamine noogutamise ajal tõmbab rohkem tähelepanu sellele tegevusele, kuna mitu tegevust toimub samal ajal: raskem on mitte märgata näo ja pea liikumist. Need tegevused on kooskõlas: toimuvad samaaegselt ning ühesuunaliselt (ülevalt alla ja tagasi). Mitme semiootilise ressursi koos kasutamine jätab antud tegevusele vähem tõlgendamisruumi.

Ivask: "tunduvalt kaugem ja (.) jaa (.) ka suhteliselt väikeste võimsustega võib saavutada (.) saavutada päris hea distantsi et"

Maiber: "kas ee (.)" (rida 44)

Saatejuht on liikumatu, hoiab pilku külalise suunas, kui pilgutab, siis aeglaselt (rida 44). Rahulikult pilgutamisest võib välja lugeda seda, et hetkel kuulates pole saadav informatsioon vastuoluline ning informatsiooni omandamine pole intensiivne. Kui üldiselt on saate teema konfliktne (Vene allveelaev Rootsi saarestikus), siis hetkel kirjeldatav mitte: külaline kirjeldab raadiosaatjate omapärasid. Aeglane pilgutamine võib mõjutada ka vestluse dünaamikat. Külaline võib hakata peegeldama saatejuhi uimastavat ja rahulikku stiili.

3.4.2 Pilgu suund

Maiberg: *"mtee ja jätkame nüüd studios samal teemal (.) kaptenleitnant peeter ivaskiga"* (rida 1)

Saatejuht tiirutab oma ülakehaga ringi, pilgutamisest saab alguse rääkimine, lõpus kulmud vajuvad veidi allapoole, hoiab pilku kaameraga (rida 1). Intervjuu alguses, nagu televisioonis tavaks on, hoiab saatejuht silmsidet kaameraga ehk televaatajaga. Sellega annab teada nii televaatajale kui ka külalisele, et see informatsioon, mida ta hetkel jagab on otseselt suunatud neile, kes on ekraani taga.

Kuvatõmmis: rida 33

Maiberg: *"on (.) käiku lastud rootsi parim (..) meretehnika (.) ja nad pole mitte midagi leidnud (.) mida see teile räägib"*

Ivask: *"eks see näitab selle asja (.)"* (rida 6)

Maiberg: "*mtee on ju rootsi meedias räägitud sellest et püüti kinni signaal signaalluure sai kätte (.) signaali mis läks hädakutsungiks mis läks kaliningradi suunal et siis see viitavat*" (rida 31)

Maiberg: "*aru saada et tegemist on hädakutsungiga kui sõnum on krüpteeritud*"

Ivask: "*ega (.)*" (rida 33)

Maiberg: "*millise allveelaevaga on tegu et kuidas seda sign ee milline suudab seda signaali niivõrd kaugale saata*"

Ivask: "*nopigemone*" (rida 40)

Maiberg: "*sellest tulenevalt võiks öelda, et kuna see signaal läks (.) kutsung läks kaliningradi et siis saaks öelda (.) et*" (rida 45)

Saatejuhil on algul pilk suunatud külalisest veidi paremale, hiljem peatub pilk külalisel (rida 6); saatejuhil pilk suunatud alla [...] tõstab pilgu ning viib lõua vasaku õla suunas (rida 31); saatejuht vaatab algul paremale alla suunas, kuid liigub aeglaselt diagonaalis vasakule üles jõudes lõpuks suunaga külalise poole (rida 33); saatejuht hoiab pilku paremal all, tõstab pilgutusega silmad külalise suunas (rida 40); pilk on suunatud külalisest paremale umbes rinna kõrgusele, seejärel tõstab pilgu tagasi üles (rida 45).

Saatejuht viib korduvalt küsimust või väidet alustades pilgu alla. Pilgul ei paista olevat kindlat fookuspunkti, vaid on niiöelda tühi pilk, kus ta teadlikult ei vaata konkreetset objekti. Sellega jätab saatejuht mulje nagu küsimusi alustades hakkab keskenduma peamiselt oma mõtte formuleerimisele ning katkestab silmside kaudu informatsiooni vahetuse. Hiljem pilku tõstes naaseb interaktsiooni.

Sellised olukorrad väljendavad seda, et vestlus pole niivõrd intensiivne, kuna mingiks hetkeks kaob vestlusest ära (silm)side teise osapoolega. Side saatejuhi ja külalise vahel pole nii vastuoluline ja tugev, et peaks silmsidet ilmtingimata säilitama. Lisaks näitab ka seda, et ta tajub, et ta kontrollib vestlust ning saab aru, et külaline ei hakka talle vahele segama (ei taju ohtu). Saatejuht justkui üritaks alla vaadates oma mõtet formuleerida ning aegamisi otsida korrektseid sõnu, et ei tekiks arusaamatusi.

Ivask: "*seda (.) kommenteerida kuna kõik see informatsioon mida meil on (.) saadaval on ju tegelikult seesama mis avalikest allikatest tuleb*" (rida 9-10)

Ivask: "ma ütleks et (<) õhupiiri rikkumise puhul (>)võib seda niimoodi öelda (.) aga panna nüüd (.) ee allveelaev sellisesse situatsiooni tahtlikult (.) ma ei usu nagu hästi sellesse" (rida 59-61)

Maiberg: "aitäh peeter ivask kaptenleitnant (.) balti kaitsekolledžist" (rida 72-73)

Saatejuht vaatab laua suunas, parema käega kirjutab paberile, vasak käsi puusas, tõstab terava liigutusega pilgu külalise suunas (rida 9); pilk algul oma ees olevale paberile suunatud, seejärel tõstab pilgu külalise suunas (rida 60); saatejuht liigutab ülakeha ringi, vaatab algul alla, lõpus tõstab pilgu üles (rida 73). Saatejuht kasutab intervjuerimisel enda ees laual olevat paberit ja pastakat. Need võimaldavad vajadusel midagi üles märkida (rida 9) või üle vaadata (rida 60, 73). Nende tegevuste jaoks on tahes-tahtmata vaja suunata pilk laua poole. Ma arvan, et liiga kaua enda ees paberitel peatumine võib olla ohtlik. Külaline võib vaadata, et saatejuhti ei huvita see, mida ta räägib. Seepärast tõstab ka saatejuht pärast paberile kirjutamist pilgu kohe tagasi üles. Erinevalt eelnevast tundub, et pilgu suuna muutmine täidab funktsionaalset rolli: paberit vaadates ning sellele kirjutades ta kogub ja salvestab informatsiooni.

Ivask: "midagi välja see on nüüd nagu (.) nagu juba siuke (.) ennustamise" (rida 15)

Saatejuht hakkab pilgutama, kuid jätab pilgutamise hetkeks pooleli, seejärel pilgutab nii et silmad jäävad vidukile ning pilk liigub alla (rida 15). Kuulamisel pilgu suunamist tühjusesse tõlgendan uitmõtte tekkena: kas mingisugune probleem või lahendus. Vahetult pärast seda saab ka saatejuht oma mõttekäiku verbaalselt edastada. Külalise lause lõpetamise järel esitab saatejuht oma küsimuse konkreetselt: "aga (.) miks peaks täiesti põhjusega ajama välja niivõrd suurel hulgal tehnikat" (Maiberg rida 16-17). See pilgu liikumine alla ei pruugi tähendada, et uitmõtte oleks originaalne, vaid näiteks leidis ta, et nüüd on sobiv esitada varem välja mõeldud küsimus.

Ivask: "on nüüelda (.) ee (..) poliitiliselt korrektsed ja jaa üritavad nagu seda (.) seda hirmu ja" (rida 21)

Ivask: "ja jaa piiri (.) ütleme siis rikkumiste üks eesmärk see et (.) et mitte ainult testida kui kaugemale riik läheb vaid testida" (rida 56)

Ivask: "tundlik valdkond (.) ee olles ise nüüd olnud veel natukene (.) e emal ütleme sellest kaitsevää operatiivtegevusest ja (.) ja olnud balti kaitsekolledžis õppejõuna (.) tegevuses" (rida 69)

Saatejuht vaatab algul kuskile kaugemale paremale üles, pilgutab ning toob pilgu tagasi külalise suunas (rida 21); saatejuht liigutab vasaku käega laual olevat paberit, vaatab pilguga üle külalise vasaku õla, pilgutusega viib pilgu suuna külalise poole; parema käega hoiab lõuast kinni, lõpus

toetab parema käe vasaku randme peale (rida 56); pilk on suunatud külalisele, hetkeks liigub pilk üle külalise vasaku õla üles (rida 69).

Saatejuhi korduv üle külalise õla kindlas suunas vaatamine viitab, et kaadrist väljaspool on midagi tema jaoks huvipakkuvat. Kaks korda on saatejuhi fokuseeritud pilk suunatud üle külalise parema õla. Kuigi pole teada, mis kaadri taha jäi, võib lähtuvalt sellest, et intervjuu hakkas mõlemal juhul lõpupoole jõudma oletada, et kuskil külalisest tagapool võib olla kell, et saatejuht saaks teada, kui palju aega on jäänud saateosa lõpuni. Sealjuures üritas saatejuht teisel korral objekti vaatamist tunduvalt rohkem varjata. Esimesel korral kuulus pilguheit keha liigutamise juurde ning peale seda sättis ta ennast uuesti toolil paika, et külalist kuulata. Teisel korral aga oli ülejäänud keha paigal, liikus vaid pilk hetkeks.

3.4.3 Kulmude asend ning kulmude ja silmade liikumine

Maiberg: "*alates 1999ndast aastast seega teate (.) mereväe kohta nii mõndagi et e (.) kui me nüüd räägime sellest rootsi*" (rida 4)

Maiberg: "*allveelaevaga on tegu et kuidas seda sign ee milline suudab seda signaali niivõrd kaugele saata*"

Ivask: "*no pigem on e*" (rida 40)

Kui tõstab pilgu külalise suunas, lähevad silmad vidukile ning aegamisi avanevad uuesti (rida 4); saatejuht hoiab pilku paremal all, tõstab pilgutusega silmad külalise suunas ning hoiab silmad vidukil (rida 40). Silmade kissitamist kõnelemise ajal võib tõlgendada kui millelegi fokuseerimist. Sõltuvalt kontekstist võib see olla nii füüsiline objekt kui ka öeldu peegeldus. Antud intervjuus leidis pigem viimast, öeldud detaili (rida 4 aastaarvu, rida 40 objekti - allveelaev) rõhutamist.

Kuvatõmmis: rida 46

Maiberg: "kas ee (.) sellest tulenevalt võiks öelda, et kuna see signaal läks (.) kutsung läks kaliningradi et siis saaks öelda (.) et millise alusega on tegemist kas see on minialveelaev suurem allveelaev"

Ivask: "no arvestades tänapäeva" (rida 44-46)

Enne rääkima hakkamist kissitab saatejuht korra silmi ning pilk on suunatud külalisest paremale umbes külalise rinna kõrgusele, seejärel tõstab pilgu tagasi üles; lõpus kergelt kissitab silmi, parem käsi liigub umbes rinna kõrgusele tõstetult vasakule ja paremale suunas (rida 45); saatejuht hoiab silmi umbes sekundi vidukil, seejärel avab need; parem käsi liigub umbes rinna kõrgusele tõstetult vasakule ja paremale suunas, vilksatab kaadri allosas (rida 46). Siin hoiab kissitus lisaks rõhutamisele vestlust pinges ja teravana. See vajadus võib olla tingitud sellest, et tegelikult ei saanud saatejuht eelmisele küsimusele vastust ning seetõttu tuli sama küsimust esitada teises vormis. Kui enne oli küsimus, et millise allveelaevaga võib tegemist olla, et seal olev raadio suudab nii kaugele signaali saata (rida 40), siis nüüd uuris saatejuht, et kas selle põhjal, et kuhu signaal läks võib kindlaks teha, mis alusega tegemist võib olla. Kolmanda korra vältimiseks üritab saatejuht olukorda pingestada (kissitamine, silmside hoidmine) ning anda külalisele erinevad variandid (väike või suur allveelaev). Samal ajal peegeldab käe pendeldamine vasakule-paremale, et kas õige on üks või teine variant. Saatejuht otsib mingisugust konkreetsemat vastust.

Kuvatõmmis: rida 24

Maiberg: "võtta lihtsalt siis kui see kahtlustad et sul on vee all midagi päris täpselt sonariga üles ei leia võivõ peenema tehnikaga (.) paneme" (rida 24)

Pilk suunatud alla, seejärel kissitab ("päris täpselt"), lõpuks jõuab pilk üles (rida 24). Kissitus võib ka olla otsene peegeldus sellele, mida verbaalselt edasi antakse. Teatraalne efekt, kus saatejuht mängib läbi seda, mida ütleb: päris täpselt ei saa aru, mida ta vaatab, siis üritab kissitada ning fokuseerida seda, mida ta vaatab tühjuses.

Maiberg: "kassineiolekamärk sellest et ee rootsi (.) näitab nüüd oma võimekust kui palju ta saadab tehnikat välja ja ka teiselt poolt ka" (rida 53-54)

Seejärel hakkab silmi kissitama ning pilk liigub üles paremale, hoiab umbes sekundi pilku üleval ning avab jälle kui hakkab taha nõjatuma (rida 54). Kissitusega samaaegselt pilgu liigutamine aitab edasi anda segadust ja kõhklust, täpselt nagu keeleline osa peegeldab: "kas siin ei ole ka märk sellest et ee rootsi (.) näitab nüüd oma võimekust kui palju ta saadab tehnikat välja" (Maiberg rida 54). Eitava kõneviisi kasutamine viitab, et ta pole kindel.

Maiberg: "mtee on ju rootsi meedias räägitud sellest et püüti kinni signaal signaalluure sai kätte (.) signaali mis läks hädakutsungiks mis läks kaliningradi suunal et siis see viitavat" (rida 31)

Pärast pilgutamist jäävad silmad vidukile, lõpus toob sõrmed koos vasaku käe enda ette, peopesa suunatud enda suunas, seejärel teeb kaks kujuteldavat ringi sellega (rida 31). Saatejuht üritab enda ette tehtavate käeviibutustega pakkuda külalisele välja oma mõtteid. Kissitus mõjub siinkohal rõhutamisena. Verbaalne pool peegeldab, mida üritab saatejuht rõhutada ja välja

pakkuda: teooria, mille kohaselt välja antud signaali suund viitab, et tegemist on Venemaa alusega.

3.5 Tarmo Maibergi intervjuu Viljar Lubiga saates "Välisilm"

3.5.1 Silmade pilgutamine

3.5.1.1 Saatejuht pilgutab ühe korra

Kuvatõmmis: rida 30

Maiberg: *"no ega leedu läti ei ole ka samas kaalukategoorias poliitiliselt nagu venemaa ütleme (.) et venemaa on (..) manageeritud demogra demokraatia nagu mõned armastavad öelda aga läti leedu peaks olema täiesti avatud demokraatia et e see ei ole päris õige (..) võrdlus"* (rida 29-31)

"Demokraatia" ajal viipab saatejuht parema käega ette, tõstab pilgu ning kissitab silmi; "peaks olema" ajal tõstab mõlemad käed üles, peopesad vastamisi ja langetab kohe uuesti, millele järgneb peaaegu sekundipikkune pilgutus, ülakeha ja pea liiguvad kätega samaaegselt kaasa (rida 30). Pikem pilgutus üritab siin rahustada. Eelnevalt käed liikusid aktiivselt ning jutt vastandus teravalt külalise poolt eelnevalt öeldule ning kohati on ründav süüdistades, et ta ei võrdle samu asju.

Ilmselt tajus saatejuht, et on oht ratsionaalsest jutuajamisest kõrvale kalduda ning muutuda emotsionaalseks, kui oleks hoidnud tempot edasi kõrgena. Kuid alates pikast pilgutusest hakkas kõnemaneeeri aeglustama, sealjuures pausitas ta tavapärasest erinevas kohas - enne lause viimast sõna tegi saatejuht pika pausi. See tõmbas tempot alla, rahustas emotsioone ning andis külalisele

natuke mõtlemisaega. Aeglustamine mõjus, külaline küsis täpsustust ning võttis pausitades mõtiskledes tempot veel alla poole.

Lubi: "*ja eesti läti suhete raportis oli üks oluline moment oli see et (.) tihti tuuakse esile et eesti soome suhted on niivõrd palju paremad kui eesti läti*" (rida 43)

Saatejuht hingab sügavalt sisse ja välja, pilgutab ühe korra umbes sekundi pikkuselt (rida 43). Saatejuht kuulab rahulikult külalise juttu, mis väljendab nii tema pilgutamises kui ka hingamises. Saatejuht ei avalda soovi sekkuda külalise kõnelemisele vahele, vaid laseb tal peaaegu 2 minutit järjest rääkida. Edasised kehaliigutused ja -asendid väljendavad sama tooni: järgnevates kaadrites (rida 45, 47, 49) on saatejuht liikumatu.

3.5.1.2 Saatejuht pilgutab mitu korda

Lubi: "*ja a eesti puhul ka nagu lugu ütles et tegelikult praegu tundub et probleemi ei ole (.)*" (rida 8)

Saatejuht hoiab pilku külalisel, kaks korda pilgutab kiiremini, kaks korda aeglasemini (rida 8). Saatejuhi kiirem pilgutamise taga võis olla, et ta kuulis köitvat mõtet või tekkis see tal endal ise. Samas seejärel võib pilgutusest välja lugeda, et mõttetegevus rahunes. Külalise teksti vaadates pole otseselt näha, mis võis tingida tempo vahelduse. Seega mõjub saatejuhi pilgutamise tempo muutus siin juhuslikuna.

3.5.2 Pilgu suund

Maiberg: "*ja jätkame stuudiost viljar lubiga (.) kes on majandus ja kommunikatsiooniministeeriumi euroopa liidu ja rahvusvahelise koostöö osakonna juhataja (.)*" (rida 1-2)

Saatejuht vaatab kaamerasse (rida 1). Saatejuht vaatab kaamerasse, et suhelda televaatajaga: tekitada silmside nendega, näidata, et hetkel öeldu on mõeldud just neile. Toimib isiklikuma lähenemisviisina, kuigi tekst ise on deklaratiivne (pikk ja lohisev ametinimi).

Kuvatõmmis: rida 15

Maiberg: *"hetke ei ole (.) eestis olnud et tuleb (.) välisinvestor koputab uksele ja ütleb et me tahaks investeerida aga me tahaks ka mõningaid seaduseid muuta et mis oleks meile positiivselt"* (rida 15)

Saatejuhil on pilk alla suunatud, parem käsi kergelt tõstetud laua kohal, "tahaks investeerida" ajal teeb kätega ringikujuliselt ette viibatuse, peopesad enda suunas, "tahaks mõningaid seaduseid" ajal raputab käsi laua kohal kolm korda, peopesad vastamisi; pilk liigub külalise ja laua vahel; kohendab ülakeha (rida 15). Jälle vaatab saatejuht küsimust esitades algul alla. Samas on saatejuhi kehaliigutused siin aktiivsed võrreldes sellega, kuidas ta selles saates osas üldiselt keha liigutab. Ta liigutab nii käsi, jalgu, pead, kohendab kehaasendit. Silmad aitavad koos nende liigutustega muuta küsimust mänglevaks, ei vaata surmtõsise pilguga külalisele otsa, vaid pilk pendeldab üles-alla. Selliste suhtlustegevustega muudab saatejuht õhkkonda vabamaks.

Küsimuse sisu on ise siin provokatiivne: kas mõni välisinvestor pole uurinud ministeeriumist, et kas on võimalik seadusi talle sobival viisil muuta ehk kas teil ministeeriumis on ka korruptsioonijuhtumeid. Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi ametnikku seostamine korruptsiooniga tegelemises, isegi kaudselt viidates on tõsine süüdistus. Ministeeriumi sidumist korruptsiooniga ilma, et ta toetuks faktidele saab tõlgendada laimamiskatsena, mainekahjustamisena; publikule oletuse serverimist tõe pähe.

Seega on olulised need nii-öelda mänglevad kehaliigutused, et mitte otseselt fakti ette seada, kuna fakte saatejuhil siinkohal esitada pole. Eneseväljenduses tasus saatejuhil seetõttu olla

hoolikas. Iseenesest oli see vajalik küsimus, kuna saates oli eelnevalt mainitud, et Küpros on müstilisel kombel Eesti jaoks välisinvesteeringutelt kolmas riik (rida 4) ning see tekitab kahtlusi, et kas selle taga seisab midagi seadusevastast.

Lubi: "ühele turule"

Maiberg: "i kui võtame nüüd teiselt poolt et e (.) vene firmad tahaksid siiapoolle tulla siis m (..) kui (.) hea on see võimalus neil üldse siia tulla sellesmõttes et kui" (rida 38)

Maiberg: "kes peaks nagu selle asja lõpuks ära lahendama et (.) kui siin kas juhan parts käis sai kokku.. (.) eem (..) levitini ja jaa teistega seal" (rida 55)

Kui rääkima hakkab viib pilgu paremale alla; "kui" ajal hoiab huuli ees, "hea" ajal teeb kätega ette viibates ringi, seejärel tõstab pilgu (rida 38); "kokku" järel viib pilgu põrandale, kui uuesti rääkima hakkab tõstab pilgu uuesti üles (rida 55). Saatejuht viib küsimuse ajal pilgu alla, et mõtet konstrueerida ning ebamäärasuste (rida 38 pilgu allhoidmise ajal esitab küsimusele eelduse) ajal mitte hoida silmsidet. Saatejuht tõstab pilgu, kui mõte läheb konkreetsemaks, jõuab küsimuse tuumani või detailini, milleni tahtis jõuda.

Lubi: "või on vähemalt teel lahendusteni"

Maiberg: "no (.) venemaa on olnud wto-s (.) maailma kaubandusorganisatsioonis kolm kuud ja jaa tegelikult (..) ütles siis juba euroopa liidu" (rida 62)

Lubi: "tööd saaks täidetud"

Maiberg: "no aga eesti puhul on ju selge et (.) elus sigu ei saa venemaale transportida et tegelikult ei ole ju (..) süü või põhjus ei ole ju meis"

Lubi: "süü ei ole meis" (rida 68)

Saatejuht liigutab parema käega laual olevaid pabereid kui rääkima hakkab ning viib pilgu alla, "ütles siis juba" järel tõstab pilgu üles (rida 62); saatejuht koputab algul õrnalt vasaku käe sõrmedega laua peale, pilk suundub sel ajal alla, seejärel tõstab pilgu ja mõlemad käed üles, peopesad üles suunatud (rida 68). Jällegi on saatejuhi automaatne reaktsioon rääkima hakkamise alguses pilgu tühjusesse viimine. Erinevalt eelmainitust on nendes kahes näites jutt konkreetsem koheselt kui alla vaatab, mis tähendab, et alla vaatamine pole ainult abiks mõtte konstrueerimisel, vaid saab ka tõlgendada silmside tahtliku katkestamisena. Blokeerib külaliselt kehaliigutustest ja -asenditest saadava informatsioonivoolu ning ei vaata, kuidas külaline koheselt reageerib, vaid keskendub oma mõtte edasiandmisele.

Lubi: "nad kaitsevad oma turgu (.) ja (.) ma saan ainult (.) loota ja soovida julgust venemaa valitsusele et nad on valmis (.) ja" (rida 79)

Saatejuht vaatab algul külalist, seejärel viib umbes sekundiks pilgu alla paremale, kerge muie jääb näole (rida 79). Intervjuu hakkab lõppema, kõrvale vaatamine mõjus juhuslikuna, polnud täpselt aru saada, kas vaatas paberit või tühjusse. Kõrvalevaade mõjus kuidagi kergendusena, kuna seejärel tekkis näkku muie. Jääb mulje, et saatejuht jõudis järeldusele, et intervjuu õnnestus.

Lubi: "et inimesed enam (.) peab varsti füüsiliselt ei suuda sealt narva piiripunktist läbi minna (.) üks noh (.)" (rida 50)

Algul hoiab pilku külalisel, seejärel kissitab ning vaatab korra alla ning noogutab (rida 50). Kõrvale vaatamine ning noogutamine on siin omavahel ühendatud. Eelnenud külalise jutt kinnitab saatejuhi väidet, et Narva piiripunkt võib jääda liiga kitsaks. Antud liigutused mõjuvad toetavalt, et me oleme ühel lainel, tõesti ongi nii. Samas tundub, et vaikselt hakkab see vaatenurk ammendama, ning saatejuht heidab pilgu kõrvale, et hetkeks vestlusest eemalduda ja olla varsti valmis teemat edasi arendada (poolteist minutit on möödunud saatejuhi viimasest repliigist).

Lubi: "ei tea et kas see kas see venemaa kõiki neid kohustusi mis ta võttis ka täidab (.) ka loomulikult meie loodame (.)" (rida 66)

Saatejuht hoiab pilku külalisel, "võttis" järel viib umbes sekundiks pilgu alla (rida 66). Allavaatamine ei mõjunud nii juhuslikuna kui eelmised, kuna pilgu suund polnud loomulik, kui vaadata jäika kehaasendit. Tundub nagu saatejuht vaataks midagi paberilt üle. Pilgu vaatamise kestust ja kehaasendit vaadates on raske öelda, kas saatejuht kasutaski siin pilgu liigutamist informatsiooni saamiseks paberilt ning kui see oligi nii mõeldud, kas ta ka jõudis midagi olulist välja fokusseerida.

Lubi: "avasime turu ja meie ma arvan et (.) eesti valis selle tee et (.)" (rida 77)

Saatejuhi pilk on algul suunatud kaamera suunas, vasak silm kergelt vidukil, seejärel viib pilgu külalisele (rida 77). Saatejuht vaatab midagi kaadrist väljas olevat, seega raske öelda, mis seal oli. Kohene pilgu suuna muutmine tundub viitavat, et ta märkas, et see kaamera, kuhu suunas ta

vaatas muutus aktiivseks ning seetõttu viis pilgu kiiresti sealt minema. Samas võis see ka olla juhusliku pilgu liikumise osana, kuna eelnevat ei näinud.

Maiberg: "no nagu eelnenud (.) loost näha oli on siis (.) et küpros on eesti jaoks (.) välisinvesteeringutelt kolmas riik (.) kas e (.) on see siis niiõelda teada ka kes tegelikult meile investeerib (.) või võisime tõemeeli et et ongi küproslased nii huvitatud" (rida 4)

Saatejuht hoiab paremat kätt avatult laua peal, vasakut vahetult laua all, liigutab mõlemaid käsi üles alla, korraks jäävad üksteise suhtes vastukuti, risti lauaga, seejärel laua peale, seejärel jälle risti lauaga, korraks sõrmed ristamisi kokku, viipab parema käega ette paremale, asetab parema labakäe vasaku labakäe peale ning lõpuks viipab veel parema käega umbes rinna kohal õhku; pilguga vaatab algul külalist, viib korraks pilgu lauale ja toob tagasi, vaatab korraks vasakule üles, seejärel vaatab lauda, külalist ning hoiab pilku lõpuni; vahepeal noogutab, lõpus viib lõua vasaku õla suunas (rida 4). Kui üldiselt liigutab saatejuht ennast minimaalselt, siis siin on ta elavam. Liigutab aktiivselt nii käsi, ülakeha, pead kui pilku.

Intervjuu esimene küsimus ning seab paika kohe tooni: Küprosel pärit välisinvesteeringud nende mahtude tõttu on vägagi kahtlased. Kas ametnik usub, et ongi nii, et küproslased on niivõrd huvitatud meist eestlastest või võib seal taga ka midagi muud olla. See seab külalise olukorda, kus ta ei saa näida naiivsena (eluvõõras ministerium) ning samas ka öelda, et kõik, mis sealt tuleb on halvasti - see võib peletada ausaid ärimehi, kes tõlgendavad, et neid vaadatakse igal juhul juba halbade inimestena. Külalisel tuleb seega leida kuldne kesktee, tasakaalustatud vastus, mis rahuldaks nii tavainimesi kui ärimehi, mida ka järgnev vastus reflekteerib. Vastus on sisuliselt seega saatejuhi poolt juba ette dikteeritud, kui just ametnik ei taha kedagi eemale peletada.

Kõrvale vaatamised täidavad pause ning lisavad ilmekust. Erinevates suunades pilgu ja käte koos liigutamine näitab, et saatejuht on haaratud teemast, mõjub siira huvina. Aktiivselt mõtleb, mida ja kuidas ta tahab ennast väljendada. Vastuolulise teemana ei saa küsimust esitada möödumisi, seega on küsimusse sisse elamine vajalik. Siira huvi näitamisega võib saatejuht näiteks loota ka saada siirast vastust. Peegeldab läbi enda seda, mida soovib saada.

Maiberg: "on (.) vene osa et kas see võiks tõusta (.) kaks korda suuremaks kahekümne protsendi peale et see ei ole ka (.) mm (.) midagi... (.) erakordset" (rida 35)

Maiberg: "- et kas seda teemat üldse (..) ollakse nõus kuulama"

Lubi: "ja (.) jaa kindlasti (.) ja see on" (rida 56)

"Tõusta kaks" ajal tõuseb saatejuhi parem käsi umbes rinna kõrgusele, seejärel tõstab ka pilgu, kissitab kergelt silmi; "ei ole ka" liigub pilk vasakule-üles-paremale-keskele (rida 35); pilk käib korra laual, seejärel tõstab pilgu üles ning liigutab seda vasakule-üles-paremale-keskele; lõpus nõjatub kergelt tagasi (rida 56). Neis kahes kaadris on sarnane vasakule-üles-paremale-keskele pilgu liigutus, millega samaaegselt toimub kõnepaus. Mõlemad olid kas-küsimused, seega oleks neile saanud vastata jah või ei. Pilgu liikumine on siin kui vastanduse (jah-ei) visuaalne representatsioon ning rõhutab saatejuhi küsimuses sees olevat kõhklust.

Lubi: "siis (.) ma ei näe nagu põhjust miks me peaksime seal hakkama piirama (.) aga lihtsalt ongi see et võib-olla kas see (.) eesti firmad on ee... valmis panustama ainult" (rida 37)

"Piirama" järel avab saatejuht suu ning vaatab pilguga lauda, seejärel sulgeb aeglaselt suu (rida 37). Pilgu liikumine on siin osa väljendusest, et tahab hakata rääkima, kuid kuna kuuleb, et külaline jätkab rääkimist, siis suunab pilgu tagasi üles. Pärast külalise järgnevat repliiki kordab sama tegevust, mida eelnevalt hakkas tegema. Seekord õnnestub see ning saab oma küsimuse ära esitada.

Maiberg: "wto-s ikkagi kohal (.) et ei saagi ju (.) niioelda õigel tasemel ei saa läbi rääkida (.) otsustajaga põhimõtteliselt ei saa" (rida 73)

"Otsustajaga" järel viib saatejuht pilgu korra vasakule, kohendab kehaasendit rääkides (rida 73). Saatejuht täitis pausi pilgusuuna muutmisega. Otsustajaga ei saa läbi rääkida: otsustaja on kuskil mujal, millele ta oma pilguga viitab. Nii illustreerib saatejuht oma ütlust, näitlikustab, mida ta räägib.

3.5.3 Kulmude asend ning kulmude ja silmade liikumine

Maiberg: "jaa jätkame stuudiost viljar lubiga (.) kes on majandus ja kommunikatsiooni" (rida 1)

Maiberg: "on (.) vene osa et kas see võiks tõusta (.) kaks korda suuremaks kahekümne protsendi peale et see ei ole ka (.) mm (.) midagi... (.) erakordset" (rida 35)

Lubi: "et inimesed enam (.) peab varsti füüsiliselt ei suuda sealt narva piiripunktist läbi minna (.) üks noh (.)" (rida 50)

Saatejuht vaatab kaamerasse, alates "kes on" lähevad silmad vidukile, lõug käib üles-alla (rida 1); "tõusta kaks" ajal tõuseb parem käsi umbes rinna kõrgusele, seejärel tõstab ka pilgu, kissitab kergelt silmi (rida 35); algul hoiab pilku külalisel, seejärel kissitab ning vaatab korra alla ning noogutab (rida 50). Neis kolmes näites aitab silmade kissitamine midagi rõhutada: esimese puhul hakkab alates kissitamise hetkest külalise ametinimetust välja ütleva, teisel juhul toob tähelepanu arvule (20 protsenti); kolmanda näite puhul on kissitamine osa noogutusest ning rõhutab seega seda, et külalise jutt on arusaadav ning nõustub temaga.

Lubi: "siis nad otsivad endale võimalust et seda ee... kauplemist nagu võimaldada (.) et ma tooksin võib-olla näitena (.) et paari nädala eest (.)" (rida 24)

Maiberg: "kes peaks nagu selle asja lõpuks ära lahendama et (.) kui siin kas juhan parts käis sai kokku... (.) eem (..) levitiniga ja jaa teistega seal" (rida 55)

Saatejuht kissitab silmi "näitena" ajal ning liigutab pea parema õla suunas (rida 24); seejärel viipab vasaku käega ette [...] "ära lahendama" järel kissitab silmi (rida 55). Silmade kissitamisest saab alguse pealiigutus. Esimese kissituse ajal üritab saatejuht midagi fookusseerida, näeb, et külaline hakkas ennast nihutama ning seejärel liigutas seejärel pead. Teisel juhul toimub kissitamisega samaaegselt käe viipamine ette, hakkab tagasisidet otsima oma tulevasele väitele, et kas peab paika see, mida ma ütlen (Juhan Parts sai kokku Igor Levitiniga), mis on küsimuse eeldus. Külaline ei parandanud teda, seega saatejuht sai tagasisidet, et kõik on korras ning lõpetas küsimuse.

Kuvatõmmis: rida 27

Maiberg: "nad ikkagi üritavad kuidagimoodi varjul olla (...) noh kuidagi noh kummaline või tekitab selliseid" (rida 27)

Saatejuhi käed liiguvad paralleelsesesse asendisse lauaga, parem käsi kõrgemal kui vasak, lükkab need järsku liigutusega alla [...] silmad lähevad kergelt vidukile "varjul olla" järel (rida 27). Nii käed kui ka silmad illustreerivad saatejuhi teksti ("varjul olla"). Käed katavad lauda, nagu peidaks midagi nende all, samuti lähevad silmalaud pooleldi kinni - nii varjab saatejuht oma silmi. Selle järel teeb saatejuht pausi ning hoiab hetkeks asendit, et rõhutada, mida ütleb nii kehaga kui sõnadega.

Maiberg: "no ega leedu läti ei ole ka samas kaalukategoorias poliitiliselt nagu venemaa ütlemine (.) et venemaa on (...) manageeritud demokraatia nagu mõned armastavad öelda aga läti leedu peaks olema täiesti avatud demokraatia et e see ei ole päris õige (...) võrdlus" (rida 29-31)

"Nagu mõned armastavad öelda" ajal viipab parema käega ette, tõstab pilgu ning kissitab silmi (rida 30). Vidukil silmad pingestavad õhkkonda, elab sellega rohkem vestlusesse sisse. Pinges pilk hoiab ka vestlust pinges. Lisaks rõhutab sedasi, et Venemaa pole tüüpiline demokraatia, vaid "manageeritud", toob tähelepanu sellele. Sama teeb ka sõnadega, "nagu mõned armastavad öelda" polnud vajalik osa lausest, kui just otseselt ei tahtnud ainult viidata sellele, et see pole tema mõiste. Sõna "armastavad" valik näitab, et saatejuht annab "manageeritud demokraatia" mõistele positiivse ning tabava varjundi.

Kuvatõmmis: 81

Maiberg: "jäame siis (.) seda ikkagi ootama et nad on valmis (.) aitäh viljar lubi" (rida 80-81)

Saatejuhi pilk on kaamerasse suunatud, silmad tavapärasest rohkem avatud (rida 81). Suured avatud silmad väljendavad suuri ootusi ja lootusi: "jäame siis (.) seda ikkagi ootama et nad on valmis" (Maiberg rida 80-81). Ootused väljenduvad külalise eelmisel sõnavõtul, et venelastel on julgust olla valmis konkurentsi tingimustes ausalt äri tegema.

3.6 Võrdlev analüüs

Järgnevates analüüsidest võrdlen omavahel nii "Kahekõne" intervjuusid, "Välisilm" intervjuusid ning kahe saate intervjuusid omavahel. Intervjuude viitamisel tähistan intervjuusid järgnevalt: I - intervjuu Margus Leivoga; II - intervjuu Maris Lauriga; III - intervjuu Peeter Ivaskiga; IV - intervjuu Viljar Lubiga.

3.6.1 "Kahekõne" saatelõikude võrdlev analüüs

Mõlema "Kahekõne" saatelõigu intervjuus kasutas Indrek Treufeldt pilku, et muuta saate olukord pingelisemaks või hoida pinget. Näiteks hoidis ta silmsidet ning ei pilgutanud isegi siis, kui ülejäänud keha rappus vasakule-paremale (II, rida 58) või siis ta ei pilgutanud umbes 10 sekundi pikkuse kaadri jooksul kordagi (I, rida 6).

Pilgu alla viimine või all hoidmine täitis intervjuudes erinevaid funktsioone: kui Margus Leivoga vesteldes täitis see mõtte või enda kogumise rolli (I, read 3, 12, 23), siis Maris Lauriga intervjuus kasutas ta seda ka rõhutamiseks ning kõnejärje enda käes hoidmiseks (II, rida 33).

Mõlemat intervjuud alustas Indrek Treufeldt sarnaselt - ta viis pilgu suuna kaameralt külalisele umbes sekundi pikkuse pilgutusega (I, rida 1 ja II, rida 1). Pilgutamine jaotas situatsiooni kaheks: hetk, kus ta pöördus televaataja poole ning hetk, kus ta pöördus külalise poole. Kui esimeses intervjuus kasutas ta pikemat pilgutust tempo dikteerimisena - aeglustamisena (I, rida 8), siis teises intervjuus märguandena, et soovib rääkima hakata koos lõua liikumisega ning "mtee" ütlemisega (II, rida 32, 45). Viimasel sõnumil oli ühel korral mõju, aga teisel mitte.

Teises intervjuus kasutas saatejuht märgatavalt rohkem kulme. Mõlemas intervjuus kasutas saatejuht kulmuliigutusi sarnastes tähendustes.. Koos teiste väljendusvahenditega andsid kulmude asend edasi segadust-kõhklust (I, read 25, 47 ja II, read 33, 38, 58), imestust (I, rida 45; II, read 8, 21, 38), rõhutamist (I, read 53, 62; II, read 1, 12 ja rida 29 kolm korda). Lisaks aitasid kulmud väljendada teises intervjuus ka vastuolu (II, rida 52).

3.6.2 "Välisilm" võrdlev analüüs

Esimeses intervjuus Peeter Ivaskiga kasutas Tarmo Maiberg noogutust korduvalt (viis korda) samaaegselt pilgutusega (III, read 27, 29, 42, 54, 69). Topeltnoogutusega - silmad pilgutasi ja pea noogutas - andis ta külalisele teada, et kõik on korras ning pakkus külalisele mugavustunnet. Teises intervjuus kasutas Maiberg silmi noogutusega koos vaid ühe korra, kui noogutusega kaasnes silmade kissitus ja pilgu suuna muutmine (IV, rida 50). Teises intervjuus väljendas toetavat positsiooni ka saatejuhi sügav sisse-välja hingamine ning pikem, umbes sekundi pikkune pilgutus (IV, rida 43). Toetavat positsiooni näitavate korduste arvu põhjal võib järeldada, et esimeses intervjuus pidas saatejuht külalise toetamist olulisemaks kui teise intervjuu puhul.

Teises intervjuus oli saatejuht kohati elavam, haaratum oma tegevuses, kui esimeses intervjuus. See väljendus ka aktiivsemas silmade liikumises. Esimese küsimusega seadis ta kohe intervjuu tonaalsuse paika, kui pani külalise olukorda, kus ta pidi enda ministeeriumi kaitsma (IV, rida 4). Küsimuse esitamist täiendas ka siin aktiivne pilgu liikumine eri suundades. Veel esines teises intervjuus kehaliigutuste, sh silmade elavat liikumist ridades 30, 35 ja 56 (IV), sealjuures viimases kahes toimus väga sarnane pilgu liikumine (vasakule-üles-paremale-keskele). Samas tõmbas ta korra küsimuse lõpus ka ennast tagasi, kui jättis küsimuse viimase sõna ette ebaloomulikult pika pausi ja pikalt pilgutasi (IV, read 29-31). Esimeses intervjuus elavnes saatejuhi tegevus siis, kui ta ei saanud oma küsimusele vastust ning pidi seda uues vormis kordama (III, rida 45). Ta kissitas samal ajal korduvalt silmi, et vestlust pinges hoida. Silmade kasutamine elavnes Tarmo Maibergil seega konfliktintervjuus.

Mõlemas intervjuus viib Tarmo Maiberg küsimust esitama hakates korduvalt pilgu alla paremale, mille ta mõne hetke pärast uuesti külalisele tõstab (III, read 6, 31, 33, 40, 45 ja IV, read 15, 38, 55). See mõjus enamasti mõtte kogumisena küsimuse formuleerimise ajal. Samas teises intervjuus tundus kahel korral selline pilgu alla paremale viimine tahtliku silmside katkestamisena, kuna neil juhtudel (võrreldes teiste näidetega) olid laused sõnastuses

konkreetsemad (IV, read 62, 68). Selline tegevus võis olla tingitud sellest, et hoida vestlusjärge ilmtingimata enda käes.

Kissitamine paistab mõlemas intervjuus olevat sarnastes tähendustes: rõhutamine (III, read 4, 40; IV, read 1, 35) või enda öeldu peegeldamine (III, read 24, 54; IV, rida 27) ning käeviipe lisandumisel ebakindluse ja kõhkluse väljendamine (III, rida 31; IV, rida 55),.

3.6.3 "Kahekõne" ja "Välisilm" omavaheline võrdlus

Mõlema saate puhul võis täheldada erinevusi kahe intervjuu puhul: tundus, et mõlemad saatejuhid elavnesid konfliktintervjuud tehes. Indrek Treufeldtil väljendus see kulmude aktiivsemal kasutamisel koos muude liigutustega, Tarmo Maibergil pilgu suuna muutuste elavnemisega. See võis osaliselt tingitud olla sellest, et saatekülalised on saate teemaga otseselt seotud (Maris Lauri ametisse astumine ja Viljar Lubi puhul Eesti majandus) ning seetõttu oli võimalik neil otse teema osapoolelt saada vastuseid, mitte oletusi. Aktiivsemate kehaliigutuste kavatsus võis olla tingitud külalise ergutamiseks teemast rääkimisel.

Veel täitis mõlema saatejuhi puhul alla vaatamine mõttepuhvri rolli, eriti just ekspertintervjuude puhul. Konfliktintervjuudega lisandus ka kõnejärje hoidmise vajalikkus. Intervjuud algasid kõigis neljas saates pilgu suuna osas, kui saatejuhid vaatasid intervjuud alustades kaamerasse, kujundlikult auditooriumile otsa. Mõlemad saatejuhid kasutasid näiteks ka pilguga viitamist kui "kuskil eemal" (Treufeldt I, rida 27 vihje Šotimaale; Maiberg IV, rida 73 vihje otsustajale, kes on kuskil eemal). Pilk liikus siis samal hetkel korraks külaliselt ära vasakule või paremale.

Lähtuvalt saate formaatidest olid ka saadete intervjuud mõneti erinevad. See, et intervjuu on saates ainukesel ja kesksel kohal väljendus "Kahekõne" saate puhul ka stuudio kujunduses: saatejuht ja külaline olid vahetumas kontaktis - nende vaheline distants oli märgatavalt väiksem. Nii oli vestlusest oma kehaasendi ja pilguga intervjuu osapooltel raskem eemalduda.

Intervjueeritavaga füüsiliselt lähedamal viibimisel võimendub vestlusest eemaldumine visuaalselt: näiteks "Välisilma" esimeses intervjuus (III) paberile kirjutamine ja paberite vaatamine ridadel 9, 60, 73. Saate "Välisilma" puhul oli intervjuu üks saate toetavast osast; seega intervjuu on küll oluline, kuid mitte ainutähtis komponent.

4. Järeldused

Nelja intervjuu kogupikkuseks kujunes peaaegu tund aega materjali, mille käigus leidus mitmeid silmade ja kulmude kasutamisel sarnaseid tendentse. Ajakirjanikud kasutasid enamasti silmi ja kulme intervjuude vestluse juhtimisel nii, et nende kommunikatiivne eesmärk oli suunatud saate külalisele. Mõne tegevuse puhul võib ka täheldada saate auditooriumile suunatud tegevusi: näiteks intervjuu alguses pilguga kaamerasse vaatamine, et intervjuud sisse juhatada ja pöörduda televaataja poole ning ka mõne rõhutamise puhul. Näiteks Margus Leivole pole ilmselt vaja meelde tuletada, et ta on olnud Eesti riigi siseminister (I, rida 51) või Maris Laurile, et ta hetkel olev amet oli nõunik (II, rida 1).

Analüüsitud intervjuudes teevad silmade ja kulmude liigutused koostööd ning täiendavad teiste semiootiliste ressurssidega. Näiteks nõustumisel liiguvad lõug ja silmalaud ühesuunaliselt. Vastuolu ja küsitavuse väljendamisel liiguvad kulmud ja lõug vastassuunades. Veel väljendasid silmad ja kulmud erinevaid emotsioone, peegeldasid öeldut, dikteerisid tempot ehk vajadusel elavdasid või rahustasid vestlust. Mõlemad ajakirjanikud suunasid korduvalt oma mõtte formuleerimisel pilgu alla paremale, et verbaalse väljenduse lõpuks tõsta pilk suuna tagasi külalisele. Niisuguste semiootiliste ressursside kasutamine sõltus nii saatest, saatejuhust kui ka intervjuu tüübist.

4.1 Diskussioon

Liigutuste kirjeldamine vaatluse alusel hõlmab endas tahes-tahtmata subjektiivsust. Ma analüüsisin semiootilisi ressursse omavahelises seoses ning leidsin konkreetsele silma- või kulmuliigutusele kõige tõenäolisema tõlgenduse. Samas on alati võimalus, et tegutsetud on teistel alustel. Inimese tegevuses on liigutusi, mille tähendusi on raske aimata - näiteks võib saatejuht liigutada tihti kaela, kuna on eelmisel päeval sellele haiget teinud ning tal ei ole võimalik seda paigal hoida (võib ka kaasneda muid liigutusi samaaegselt).

Samuti on subjektiivne kõne tempo ja tooni märkimine. Lävendina kasutasin seda, kui saadet (korduvalt) vaadates märkasin muutusi. Sealjuures kaalusin tihti, kas märkida hääle muutmine üles või mitte. Rõhutamisid läksid üsnagi palju kokku kõne aeglustamisega ning vahel tekkisid kõhkklus kumba märkida. Siiski pidasin tarvilikuks mõlema märkimise, kuna hääle väljendusvõimaluste iseloomulikud omadused nagu näiteks tempo, pausitamine ning rõhutamine loovad lisatähendusi ajakirjaniku kavatsuste osas.

Analüüsitud intervjuudes oli enamasti siiski võimalik oletada, milliste tõenäoliste põhjuste pärast ajakirjanikud erinevaid semiootilisi ressursse, sh silmi ja kulme, kasutasid. Nende analüüsimine võimaldas täiendavalt lahti mõtestada ajakirjaniku oskuslikku intervjuerimist ning leida viise, kuidas tulevane ajakirjanik võiks neid vajadusel kasutada. Teadlik semiootiliste ressursside jälgimine intervjuu ajal võimaldab ajakirjanikul leida nii enda kui ka teiste juures edukaid lahendusi vestluse juhtimisel ja ka ebaefektiivseid tegutsemisviise. Ajakirjanik saab seega ennast analüüsida ning erialaselt edasi areneda ja pöörata tähelepanu oma nõrkadele külgedele intervjuerimises.

4.2 Edasine uurimine

Uurimistöös keskendusin ajakirjaniku tegevusele, mistõttu saatekülalise tegevus jäi tahaplaanile, kuigi transkriptsioonid kajastasid võrdselt saatejuhi ja saatekülalise semiootilisi ressursse. Analüüsis leidsin küll tendentse, kuidas ja mis eesmärgil ajakirjanikud kasutavad oma silmi ja kulme, kuid seda, kas ja kuidas nad mõjuvad, ei teinud. Seega ei analüüsinud ma nende tegevuste tõhusust. Tõlgendasin seda, mida võidakse üritada edasi anda, aga ei analüüsinud, kas tähenduse kommunikeerimine ka õnnestus. Seetõttu võikski edasises uurimistöös võtta aluseks käesoleva lõputöö materjali ja analüüsi ning uurida, kas ja millist mõju avaldab ajakirjaniku silmade ja kulmude tegevus saatekülalisele. Arvestades, et inimeste käitumine, sh reaktsioonid suhtluskaaslase tegevusele, sõltuvad mitte ainult saatejuhi käitumisest, vaid ka paljude muude tegurite koosmõjust, siis võikski uurida saatejuhi suhtlustegevuste efektiivsust keskendudes

intervjueeritavate suhtlustegevuste analüüsile. Nii tulekski analüüsi aluseks võtta ühe intervjueeritava kohta vähemalt kaks intervjuud, et tekiks võrdlusmoment ja oleks võimalik leida samalaadseid silmade ja kulmude liikumisi sarnastes suhtlusolukordades.

5. Kokkuvõte

Ajakirjanikuna on töö üheks peamiseks informatsiooni kogumise vahendiks intervjueerimine. Hea intervjueerija juures on oluline osata küsida õigeid küsimusi õigel ajal. Samas on oluline semiootiliste ressursside (näiteks sõnade, hääle väljendusvõimaluste, kehaliigutuste ja -asendite) oskuslik kasutamine vestluse juhtimisel. Semiootiliste ressursside teadlik kasutamine aitab ajakirjanikul vestlust paremini suunata. Multimodaalse diskursuse analüüsi abil uurisin, kuidas kogenud ajakirjanikud - Indrek Treufeldt ja Tarmo Maiberg - semiootilisi ressursse kasutavad. Minu tähelepanu keskmes olid silmade ja kulmude liigutused. Uurimistöö jaoks transkribeerisin ning analüüsisin kokku neli intervjuud - kaks mõlemalt ajakirjanikult. Analüüsitavate intervjuude seas oli mõlemal ajakirjanikul üks ekspert- ja üks konfliktintervjuu.

Silmade ja kulmude tegevuses leidsin sarnaseid kasutusviise kõigi nelja intervjuu puhul (näiteks alla vaatamine küsimuse formuleerimise ajal; silmade ja kulmudega rõhutamine) kui ka saatejuhile omaseid suhtlustegevusi ja intervjuu tüübile iseloomulikke tunnuseid. Nii elavnes silmade ja kulmude tegevus mõlema saatejuhil konfliktintervjuude puhul. Samas toetasid silmade ja kulmude liigutused saatekülalist rohkem ekspertintervjuu puhul. Kulmud ja silmad võimaldasid ajakirjanikel väljendada emotsioone (imestust, segadust), peegeldada, tekitada vastuolusid, pingestada ning näidata välja aktiivset kuulamist.

5.1 Summary

As a journalist one of the main instrument of work to gather information is interviewing. To be a good interviewer it's important that you are able to ask the right questions at the right time. On the other hand it is also important that verbal communication goes hand in hand with the other uses of communication and meaning making. Being aware of the usage of semiotical resources (e.g voice, body movements and posture) helps you grow as a journalist. Through multimodal discourse analysis I studied how do experienced journalists like Indrek Treufeldt and Tarmo Maiberg use semiotical resources, with the focus on use of eyes and eyebrows. For this research I transcribed and analysed in total four interviews, two from both of these journalists, one expert and one conflict interview for each.

I found some similar tendencies in the use of the eyes and eyebrows in all four interviews (for an example, looking downwards during asking the question; emphasizing with the eyes and eyebrows). Also some signs which were characteristic for a specific journalist or a specific type of interview. Both of the journalists started to use more of their eyes and eyebrows during the conflict interviews and in reverse started supporting the guest more during the expert interview. Eyes and eyebrows functioned as expressing the emotions (e.g. surprise, confusion), mirroring other actions, such as what they said; made conflicting signs along with other semiotical resources, tensioned the interview and showed the signs of active listening.

6. Kasutatud kirjandus

1. Bentivoglio, A. R., Bressman, S. B., Cassetta, E., Carretta, D., Tonali, P., & Albanese, A. (1997). *Analysis of blink rate patterns in normal subjects*. *Movement Disorders*, 12(6), 1028-1034.
2. Benvenuto, S. (2013). *The gaze of the blind: Notes on Cézanne and cubism*. *American Imago*, 70(3), 385-406. doi:10.1353/aim.2013.0022
3. Bezemer, J., & Jewitt, C. (2010). Multimodal Analysis: Key Issues. *Research methods in linguistics*, 180-197.
4. Broth, M. (2004). The Production of a live TV-interview through mediated interaction. In Proc. Int. Conference on Logic and Methodology (Vol. 4). Chicago
5. Cienki, A., & Giansante, G. (2014). Conversational framing in televised political discourse: A comparison from the 2008 elections in the United States and Italy. *Journal Of Language & Politics*, 13(2), 255-288. doi:10.1075/jlp.13.2.04cie
6. Clayman, S. (2009). *Questions in Broadcast Journalism*. Oxford University Press. doi:10.1093/acprof:oso/9780195306897.003.0012
7. EKI (2015a). *Pilk*. Eesti keele seletav sõnaraamat. (kasutatud jaanuar 2015) <http://www.eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=pilk&F=M>
8. EKI (2015b). *Provokatsioon*. Eesti keele seletav sõnaraamat. (kasutatud jaanuar 2015) <http://www.eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=provokatsioon&F=M>
9. EKI (2015c). *Tonaalsus*. Eesti keele seletav sõnaraamat. (kasutatud jaanuar 2015) <http://www.eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=tonaalsus&F=M>
10. Ekström, M. (2012). Gaze work in political media interviews. *Discourse And Communication*, 6(3), 249-271.
11. Eriksson, G. (2011). *Follow-up questions in political press conferences*. *Journal Of Pragmatics*, 43(14), 3331-3344. doi:10.1016/j.pragma.2011.07.004

12. ERR (2012). Saade "Välisilm" 10. detsember 2012. (kasutatud mai 2015)
<http://arhiiv.err.ee/guid/201212101714472010010002081001517C41A040000003248B00000D0F016659>
13. ERR (2014a). Saade "Kahekõne" 17. september 2014. (kasutatud jaanuar 2015)
<http://etv.err.ee/v/elusaated/kahekone/saated/b363be85-9c7f-4abb-9816-8806562c09b6>
14. ERR (2014b). Saade "Kahekõne" 30. oktoober 2014. (kasutatud mai 2015)
<http://arhiiv.err.ee/guid/20141030215039901000300112290E2BA238B440000004144B00000D0F041675>
15. ERR (2014c). Saade "Välisilm" 20. oktoober 2014. (kasutatud mai 2015)
<http://arhiiv.err.ee/guid/20141021034904401000300112290E2BA238B440000004144B00000D0F034011>
16. ERR (2015a). Saade "Kahekõne" kodulehekülg. (kasutatud jaanuar 2015)
<http://etv.err.ee/l/elusaated/kahekone>
17. ERR (2015b). Saade "Välisilm" kodulehekülg. (kasutatud mai 2015)
<http://etv.err.ee/l/paevakajasaated/valisilm>
18. ERR (2015c). ERR Kõik kontaktid (kasutatud mai 2015) <http://info.err.ee/contacts>
19. ETIS (2015). Indrek Treufeldti profiil Eesti Teadusinfosüsteemi portaalis. (kasutatud jaanuar 2015) <https://www.etis.ee/portaal/isikuCV.aspx?PersonVID=39155&lang=>
20. Fitzakerley, J. (2014). *Blinking*. (kasutatud jaanuar 2015)
<http://www.d.umn.edu/~jfitzake/Lectures/DMED/Vision/Optics/Blinking.html>
21. Hattori, T. (1987). *A study of nonverbal intercultural communication between Japanese and Americans—Focusing on the use of the eyes*. JALT Journal, 8(2), 109-118.
22. Ingerpuu-Rümmel, Eva (2012). *Teadmise esiletulemine võõrkeeletunni multimodaalses suhtluses. (Displaying knowledge in the multimodal communication of a foreign language learning classroom.)* – Eesti ja soome-ugri keeleteaduse ajakiri ESUKA / Journal of Estonian and Finno-Ugric Linguistics JEF, 3, 9–30.

23. Ingerpuu-Rümmel, E. (2014) *Multimodaalse diskursuse analüüs*. (kasutatud jaanuar 2015) <https://sisu.ut.ee/samm/multimodaalse-diskursuse-analyys>
24. Ingerpuu-Rümmel, E. (2015). Teacher and learners constructing meaning for vocabulary items in foreign language class. The 2nd European and the 5th Nordic Symposium on Multimodal Communication, Tartu, Eesti, 6-8 August 2014. Tartu:.
25. Jefferson, G. (2004). *Glossary of transcript symbols with an introduction*. Pragmatics and beyond new series, 125, 13-34.
26. Jing, W., Yanli, D., & Lan, J. (2014). *Multimodal discourse analysis of interactive meaning of food advertisement printed in English*. Carpathian Journal Of Food Science & Technology, 6(2), 9-15.
27. Jokinen, K.; Hurtig, T. (2006). *User Expectations and Real Experience on a Multimodal Interactive System*. Ninth International Conference on Spoken Language Processing (INTERSPEECH 2006); Pittsburgh, PA, USA; September 17-21, 2006. , 2006, 1815-Tue2A3O.2.
28. Jussila, R. (2009). *VAATA, mida toob sügis teleekraanidele!* Delfi Publik (kasutatud jaanuar 2015) <http://publik.delfi.ee/news/kino/vaata-mida-toob-sugis-teleekraanidele?id=25125105>
29. Kaukvere, T. (2014) *Ligi nimetas Ossinovskit sisserändaja pojaks roosast erakonnast*. Postimees *online*. (kasutatud mai 2015) <http://www.postimees.ee/2964497/ligi-nimetas-ossinovskit-sisserandaja-pojaks-roosast-erakonnast>
30. Kendon, A. (2004). *Gesture: Visible action as utterance*. Cambridge University Press.
31. Koort, K. (2014). *Ajakirjaniku küsimuste funktsioonid telesaate "Välisilm" näitel*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, Ühiskonnateaduste instituut (kasutatud jaanuar 2015)
32. Koutsombogera, M., & Papageorgiou, H. (2012). Iconic Gestures in Face-to-Face TV Interviews. *Gesture & Sign Language In Human-Computer Interaction & Embodied Communication*, 262. doi:10.1007/978-3-642-34182-3_24
33. Kress, G. (2010). *Multimodality: A social semiotic approach to contemporary communication*. Routledge.

34. Kumar, M. (2007). *Gaze-enhanced user interface design*. Doctoral dissertation, Stanford University.
35. Latif, N., Gehmacher, A., Castelhana, M. S., & Munhall, K. G. (2014). *The Art of Gaze Guidance*. *Journal Of Experimental Psychology. Human Perception & Performance*, 40(1), 33-39. doi:10.1037/a0034932
36. Liiviste, P. (2003). «Augustivalgus» näitab rahvale tosinat Eesti elu edendajat. *Õhtuleht-online* (kasutatud jaanuar 2015) <http://www.oh tuleht.ee/142565/augustivalgus-naitab-rahvale-tosinat-eesti-elu-edendajat>
37. Lukin, A. (2012). *Evaluating questions in journalism: A case study of the Australian public broadcaster's coverage of the 2003 invasion of Iraq*. *Journal Of Applied Linguistics & Professional Practice*, 9(1), 127-147. doi:10.1558/japl.v9i1.127
38. Lundell, Å. K. (2009). The design and scripting of 'unscripted' talk: liveness versus control in a TV broadcast interview. *Media, Culture & Society*, 31(2), 271-288. doi:10.1177/0163443708100318
39. Maughan, L. (2007). *Seeing is believing*. *Engineering & Technology* (17509637), 2(9), 38-41. doi:10.1049/et:20070905
40. Mihkels, Krista (2013). *Keel, keha ja kaardikepp: õpetaja algatatud parandussekventsides multimodaalne analüüs*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus
41. Montgomery, M. (2008). *The discourse of the broadcast news interview*. *Journalism Studies*, 9(2), 260-277. doi:10.1080/14616700701848303
42. *MUSU kodulehekül*. (kasutatud jaanuar 2015) <http://www.multimodal.ut.ee>
43. Norris, S. (2011). *Three hierarchical positions of deictic gesture in relation to spoken language: a multimodal interaction analysis*. *Visual Communication*, 10(2), 129-147. doi:10.1177/1470357211398439
44. OURL (2015). *Lesson 25: How to go to Confession*. (kasutatud jaanuar 2015) <https://www.olrl.org/Lessons/Lesson25.shtml>

45. O'Halloran, K. L. (2011). Multimodal discourse analysis. K. Hyland ja B. Paltridge (toim), *Companion to Discourse* (lk 120-137). London & New York: Continuum. [http://multimodal-analysis-lab.org/_docs/pubs14-OHalloran\(in%20press%202011\)-Multimodal_Discourse_Analysis.pdf](http://multimodal-analysis-lab.org/_docs/pubs14-OHalloran(in%20press%202011)-Multimodal_Discourse_Analysis.pdf) (kasutatud jaanuar 2015)
46. Oyeboode, O., & Unuabonah, F. O. (2013). *Coping with HIV/AIDS: A multimodal discourse analysis of selected HIV/AIDS posters in south-western Nigeria*. *Discourse & Society*, 24(6), 810-827.
47. Piirainen-Marsh, A., & Jauni, H. (2012). Assessments and the social construction of expertise in political TV interviews. *Text & Talk*, 32(5), 637-660. doi:10.1515/text-2012-0030
48. Poggi, I. (2001). *Towards the lexicon and Alphabet of Gesture, Gaze, and Touch*. In *Virtual Symposium* <http://www.semioticon.com>
49. Rummo, I. (2014). *How to Communicate with a Speech Impaired Person? A Case Study of a Subject with Mosaic Patau Syndrome*. *TRAMES: A Journal of the Humanities & Social Sciences*, 18(3).
50. Thalheim, T. (2011). *Väike inglise-eesti seletav filmisõnastik*. Magistritöö. Tartu Ülikool, Germaani, romaani ja slaavi filoloogia instituut (kasutatud jaanuar 2015)
51. Tenjes, Silvi (2014) *Multimodaalne suhtlus ja kognitsiooniuuringud pedagoogikas*. – Eesti ja soome-ugri keeleteaduse ajakiri ESUKA 5–3 / Journal of Estonian and Finno-Ugric Linguistics JEFUL 5–3. (Erinumber/Special issue Võõrkeeleeõppes/Foreign Language Learning), 115–132.
52. Thomson, H. (2014). *Gaze-tracking gadget knows you want to move*. *New Scientist*, 222(2969), 22.
53. Ting-Toomey, S. (2012). *Communicating across cultures*. Guilford Press.
54. Van Leeuwen, T. (2005). *Introducing social semiotics*. Psychology Press.
55. Via, R., Fassi, A., Fattori, G., Fontana, G., Pella, A., Tagaste, B., & ... Baroni, G. (2015). Optical eye tracking system for real-time noninvasive tumor localization in external beam radiotherapy. *Medical Physics*, 42(5), 2194-2202. doi:10.1118/1.4915921

56. Yingen, X., & Quek, F. (2006). *Hand Motion Oscillatory Gestures and Multimodal Discourse Analysis*. *International Journal Of Human-Computer Interaction*, 21(3), 285-312. doi:10.1207/s15327590ijhc2103_2

7. Lisad

7.1 Transkriptsioonis kasutatavad märgid

(.) (..) (...) - erineva pikkusega pausid

allajoonitud sõna - rõhk sõnal

... - viimane häälik jääb kajama

(<); (>) hääletoon tõuseb, hääletoon langeb

(mtee...) - hääli mida suu lahti tegemisel tehakse

aeglane tekst (venitamine) - tekst laiali venitatud, kiiremini rääkimine - tekst kokku surutud

Kui sõnalisel väljendusel toimus tooni muutumise märk (kas < või > vastavalt), siis hiljemalt ütluse lõpuks kaasnes ka teine märk ehk teine märk tähendab kas tooni naasmist tavaliseks või ütluse lõppu. Uue kõneleja algust märgib sümbol "-", millega samal real on märgitud, kes hakkas kõnelema.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Priit Pokk (sünnikuupäev 25.03.1992)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose **Multimodaalne vestluse juhtimine: ajakirjaniku silma- ja kulmuliigutused saadetes "Kahekõne" ja "Välisilm"**, mille juhendaja on Eva Ingerpuu-Rümmel;
 - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 27.05.2015